

Baggrundsnotat

Vedrørende: Regnskab for kommuner for sektorerne landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse, affalds- og spildevandshåndtering, industrielle processer og produktanvendelse.
Regnskabsår: 2018

Dato: 15-02-2021

Anne-Mette S. Langvad, Lars M. Odgaard, Max G. A. Guddat og Thomas A. Nielsen. PlanEnergi.
Birger Faurholt og Mette V. Odgaard, begge AU-Agro, har bidraget til tekst i afsnit 4.1, 4.2, 0 og 4.4.1.

Anne-Mette S. Langvad
M: +45 2462 1546
E: amsl@planenergi.dk

Lars M. Odgaard
M: +45 2084 2525
E: lmo@planenergi.dk

Max Guddat
M: +45 2386 2482
E: mgag@planenergi.dk

Thomas A. Nielsen
M: +45 2228 5526
E: tan@planenergi.dk

BEGREBER OG ENHEDER	2
1 INDLEDNING	4
1.1 REGSKABETS METODEGRUNDLAG	4
2 STRUKTUR OG PRINCIP FOR KOMMUNALT KLIMAREGNSKAB.....	5
2.1 PRINCIP FOR REGSKABSOPBYGNING.....	6
2.2 OVERSIGT OVER INPUTDATA OG BEREGNEDE VÆRDIER I EMISSIONSREGSKABET, EFTER (DEL-REGSKAB)	7
2.3 DRIVHUSGASSER, KULSTOF OG NITROGEN I KLIMAREGNSKABET	9
3 ÆNDRINGER I METODER MELLEM ÅRENE.....	10
4 REGSKAB FOR LANDBRUG, SKOVBRUG OG ANDEN AREALANVENDELSE ..	12
4.1 BESKRIVELSE AF REGSKAB OG BILAG FOR LANDBRUG	12
4.1.1 <i>Økologisk versus konventionelt landbrug</i>	12
4.2 REGSKAB FOR HUSDYRHOLD	13
4.2.1 <i>Indgangsdata</i>	13
4.2.2 <i>Regnskabsdesign</i>	14
4.2.3 <i>Bilag 1: Metan fra husdyrenes fordøjelse (CRF tabel 3.A)</i>	14
4.2.4 <i>Bilag 2: Metan fra staldsystemer (CRF tabel 3B(a))</i>	15
4.2.5 <i>Bilag 2(a): Reduktion af emission fra biogasbehandling</i>	15
4.2.6 <i>Bilag 3: Lattergas fra staldsystem (CRF tabel 3.B(b))</i>	16
4.2.7 <i>Bilag 3(a): Ammoniakreducerende staldteknologi</i>	17
4.3 REGSKAB FOR PLANTEAVL.....	17
4.3.1 <i>Indgangsdata</i>	18
4.3.2 <i>Regnskabsdesign</i>	18
4.3.3 <i>Bilag 4: Lattergas fra dyrkning af jorden (CRF tabel 3D)</i>	19
4.3.4 <i>Bilag 5: CO₂ emission fra kulstofholdig gødning (CRF tabel 3G-I)</i>	23
4.3.5 <i>Bilag 5: CO₂ lager fra efterafgrøder</i>).....	23
4.4 REGSKAB FOR AREALANVENDELSE OG ÆNDRINGER I AREALANVENDELSE SAMT ANVENDELSE AF HØSTET TRÆ	24
4.4.1 <i>Indgangsdata</i>	24

NORDJYLLAND
Jyllandsgade 1
DK-9520 Skørping
T: +45 9682 0400
F: +45 9839 2498

MIDTJYLLAND
Vestergade 48 H, 2. sal
DK-8000 Århus C

SJÆLLAND
A.C. Meyers Vænge 15
DK-2450 København SV

www.planenergi.dk
planenergi@planenergi.dk
CVR: 7403 8212

4.4.2	Regnskabsdesign	27
4.4.3	Bilag 6: Kulstoflager i skov (CRF tabel 4A)	28
4.4.4	Bilag 7: Kulstoflager i landbrugsjord, permanent græs, vådområder og bebygget område (CRF tabel 4B-E)	29
4.4.5	Bilag 8: Emission fra drænet og genoversvømmet areal (CRF tabel 4II).....	31
4.4.6	Bilag 9: Direkte emission af N ₂ O som følge af mineralisering og opbygning eller tab af organisk materiale (CRF tabel 4 IV)	31
4.4.7	Bilag 10: Emission fra afbrændning af biomasse (CRF tabel 4V)	31
4.4.8	Bilag 11 Kulstoflager/emission fra brug af træprodukter CRF tabel 4G).....	32
5	REGNSKAB FOR AFFALD OG SPILDEVAND	35
5.1	AFFALD	36
5.1.1	Bilag 12: Bortskaffelse, biologisk behandling og forbrænding af affald (CRF-tabel 5.A, 5.B og 5.C)	37
5.2	SPILDEVAND.....	39
5.2.1	Bilag 13: Behandling og udledning af spildevand (CRF-tabel 5.D).....	40
5.3	TILFÆLDIGE BRANDE	40
5.3.1	Bilag 14: Tilfældige brande (CRF tabel 5.E).....	40
6	INDUSTRIELLE PROCESSER OG INDUSTRIEL PRODUKTANVENDELSE.....	41
6.1	REGNSKAB FOR INDUSTRIELLE PROCESSER OG PRODUKTANVENDELSE	41
6.1.1	Bilag 15: Emission fra forskellige typer af industriprocesser og industriel produktanvendelse (CRF tabel 2(I)A-H og tabel 2(II))	43
7	GRAFISK ILLUSTRATION PÅ BASIS AF DELREGNSKABER	48
8	DATAKVALITET.....	50
9	FORSLAG TIL FORBEDRINGER AF KOMMUNALT KLIMAREGNSKAB.....	52
9.1.1	Mulige forbedringer som ikke kræver yderligere forskning og eller registrering	52
9.1.2	Mulige forbedringer som kræver yderligere forskning og eller registrering	53
10	LITTERATUR	55

Begreber og enheder

C	Generelt: Carbon (Kulstof), grundstof
C	I CRF/IPCC-sammenhæng: Confidential, fortrolige data.
CH ₄	Metan, drivhusgas med GWP: 25
CO ₂	Kuldioxid, drivhusgas med GWP: 1
CO ₂ -e	Se: CO ₂ -ækv.
CO ₂ -ækv.	Ækvivalente drivhusgasemissioner, under hensyntagen til de enkelte gassers GWP.
CRF	Common Reporting Format, IPCC's format for indberetning af NIR

DST	Danmarks Statistik
GWP	Global Warming Potential, enhed for en drivhusgas' relative drivhuseffekt (CO ₂ = 1,0)
ha	Hektar (100 x 100 m)
IE	Included Elsewhere, bruges i CRF, når emission konteres under anden aktivitet i regnskabet (for at undgå dobbeltkontering)
IPCC	International Panel for Climate Change, FN's Klimapanel
N	Nitrogen (Kvælstof), grundstof
N ₂ O	Lattergas, drivhusgas med GWP: 298
NA	Not Applicable, bruges i CRF, når aktiviteter ganske vist forekommer, men ikke skal konteres i henhold til IPCC's guidelines.
NE	Not Estimated, bruges i CRF, når emission ikke er estimeret/opgjort, typisk pga. mangel på baggrundsdata.
NIR	National Inventory Report, Klimaregnskab (nationalt), indberettes til IPCC (som udgangspunkt menes den danske NIR for pågældende regnskabsår)
NO	Not Occuring (activity/process), bruges i CRF, når en given aktivitet/proces fra standardlisten (IPCC) ikke forekommer inden for den pågældende nation.
NR	Not Reported, bruges i CRF, når emissioner fra en given aktivitet ikke er indrapporteret i den pågældende NIR.
t	ton/tons

1 Indledning

Formålet med dette klimaregnskab er at give en statusopgørelse af det samlede udslip af drivhusgasserne kuldioxid (CO₂), metan (CH₄) og lattergas (N₂O), som er forbundet med landbrug, skovbrug og arealanvendelse, affalds- og spildevandshåndtering, samt industrielle processer og industriel produktanvendelse. Regnskabet inkluderer naturligt kulstoflager eller emission fra arealanvendelse samt et estimat for høstede træprodukter, som er i brug inden for kommunegrænsen. Regnskabet for industrielle processer og produktanvendelse indeholder desuden information om emissioner fra de såkaldte F-gasser, som er gasser af typen HFC, PFC og SF₆.

PlanEnergi har for mange kommuner i mange år udarbejdet et energiregnskab, som dækker energiomsætningen og CO₂-udslip i energi- og transportsektoren. Energi- og transportsektoren beregnes derfor *ikke* i dette regnskab¹.

Formålet med dette regnskab er at give kommunerne et overblik over den drivhusgasbelastning, som er forbundet med en række forskellige aktiviteter inden for kommunegrænsen. Regnskabet kan bruges som et strategisk værktøj til at fastsætte kommunale klimamål, som et planlægnings- og prioriteringsværktøj til at reducere udslip fra de mest klimabelastende aktiviteter først, og som et værktøj til at overvåge effekten af reduktionstiltag. Regnskabet er et værktøj til at vurdere det kommunale bidrag til at opnå EU's klimamål og den danske regerings klimamål.

Klimaregnskabet kan også benyttes som et grundlag for at rapportere drivhusgas-emissioner og kulstoflager i Baseline Emissions Inventory (BEI), som anvendes af netværket Covenant of Mayors², og i Global Protocol for Community-scale Greenhouse Gas Emission Inventories (GPC), CIRISformatet, som anvendes af netværket C40.³

1.1 Regnskabets metodegrundlag

Regnskabet er opbygget i overensstemmelse med de retningslinjer, som er vedtaget af FN's klimapanel⁴ for beregning af drivhusgasser og med de retningslinjer, som er anvendt nationalt i forbindelse med den årlige danske afrapportering af det nationale klimaregnskab til FN's klimapanel⁵.

FN's klimapanel og det nationale klimaregnskab opdeler emissionerne i emissionssektorer for 1) stationær energi, 2) transport 3) landbrug samt 4) landbrug, skovbrug og anden arealanven-

---

¹ Hvis kommunen har fået udarbejdet Energiregnskaber af PlanEnergi, anvendes resultaterne fra dette regnskab til at skabe grafer over den samlede emission.

²

BEI kan tilgås via https://www.eumayors.eu/IMG/pdf/seap_guidelines_en-2.pdf

³ Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas Emission Inventories (GPC) kan tilgås via https://www.wri.org/sites/default/files/global_protocol_for_community_scale_greenhouse_gas_emissions_inventory_executive_summary.pdf. Indtil videre anvendes BASIC/ BASIC+ format som ikke inkluderer produkter der importeres mhp. forbrug inden for kommunegrænsen. CIRIS rapporteringsarket findes på <https://resourcecenter.c40.org/resources/reporting-ghg-emissions-inventories>

⁴ FN's klimapanel's retningslinjer kan tilgås via <https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/index.html>

⁵ Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) er ansvarlig for den nationale afrapportering. Den nationale rapport kan tilgås via <https://unfccc.int/ghg-inventories-annex-i-parties/2020>.

delse 5) affald og spildevand, - og 6) industrielle processer og industriel produktanvendelse. Inden for hver af disse emissionssektorer leder en række forskellige aktiviteter til emission eller lager af drivhusgasser.

Det kommunale klimaregnskab rummer med få undtagelser de samme aktivitetstyper som FN's klimaregnskab og det nationale klimaregnskab. Hvis en ekstra aktivitet er indeholdt skyldes det ønske fra brugerne. Det angives i det relevante afsnit i dette notat, hvis ekstra aktiviteter er inkluderet.

Til hver aktivitetstype har FN vedtaget metoder til beregning af emissions- og lagerfaktorer. Det kommunale regnskab anvender disse metoder. I flere tilfælde anvendes de såkaldt implicite emissionfaktorer fra det nationale klimaregnskabs CRF tabeller. En CRF tabel er en tabel, som er opstillet i det fælles afrapporteringsformat (Common Reporting Format), som er vedtaget af FN. En implicit emissionsfaktor er en aggregeret faktor, som er beregnet ud fra de FN vedtagne metoder og formler på baggrund af nationale datainput.

FN's internationale klimaagentur IPCC åbner mulighed for, at FN's medlemslande kan benytte metoder og formler af forskellig detaljeringsgrad i forhold til at beregne de emissioner, der er forbundet med forskellige typer af aktivitet. Hvilke metoder, der kan og bør anvendes, afhænger af hvilke data, der er tilgængelige nationalt. Detaljeringsniveauet Tier 1 beskriver en international standardfaktor, Tier 2 beskriver en national standardfaktor og Tier 3 beskriver modellerede eller målte emissions- og lagerfaktorer. Én formellinje kan indholde faktorer på forskelligt detaljeringsniveau.

Det kommunale klimaregnskab følger det nationale regnskab med hensyn til detaljeringsniveauet af emissionsfaktorer. I visse tilfælde er det dog ikke muligt at disaggregere data på et kommunalt niveau pga. kvaliteten af danske data. Her anvender det kommunale regnskab fordelingsnøgler baseret på f.eks. indbyggertal eller bebygget areal. Det fremgår af dokumentationen for hver aktivitetstype, hvilket detaljeringsniveau, der anvendes.

2 Struktur og princip for kommunalt klimaregnskab

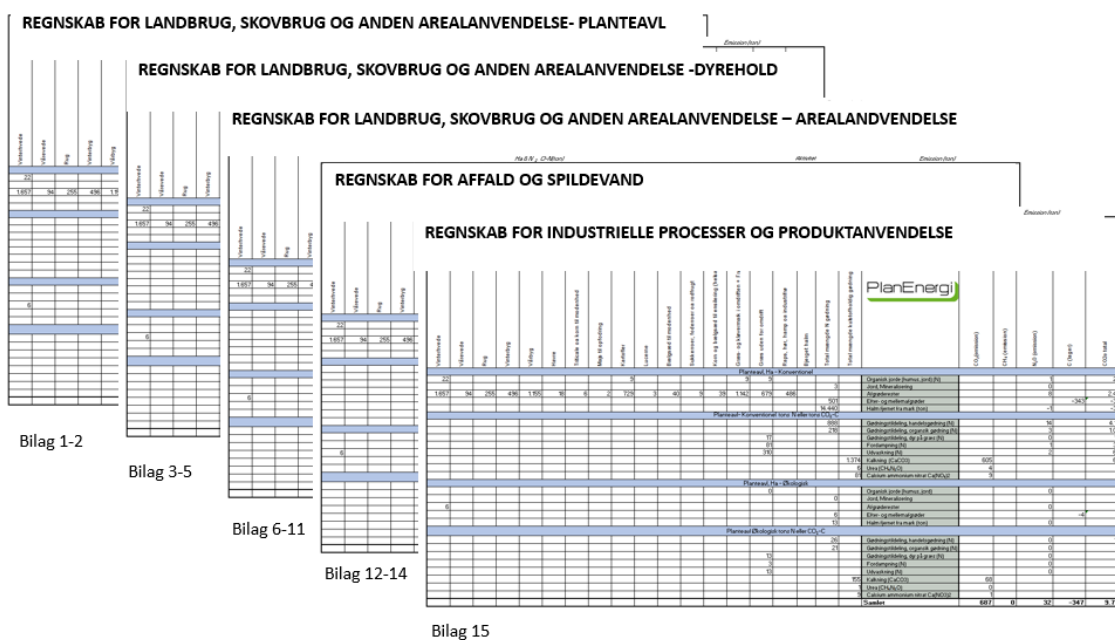
Klimaregnskabet er samlet i ét Excel-regneark. Arket viser et faneblad med nøgletal og grafer samt faneblade med regnskaber for hver af de tre emissionsektorer 1) landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse 2) affald og spildevand samt 3) industrille processer og industriel produktbrug⁶. I det samlede excelark er også integreret information fra regnskab for CO₂ emission fra energi- og transportsektoren, hvis kommunen/regnskab har fået udarbejdet et sådant⁷.

Til emissionssektoren for "Landbrug skovbrug og anden arealanvendelse" er der knyttet tre regnskaber – ét for dyrehold, ét for planteavl og ét for arealanvendelse og ændringer i arealanvendelse inklusiv brug af høstede træprodukter. Til hver af emissionssektorerne "Affald og spildevand" og "Industrielle processer og industriel produktanvendelse" er knyttet ét regnskab.

---

⁶ Til sektoren "Landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse" er knyttet tre regnskabsfaneblade.

⁷ Beregninger af emission fra Energi og transportsektoren er dokumenteret i et separat baggrundsnotat.

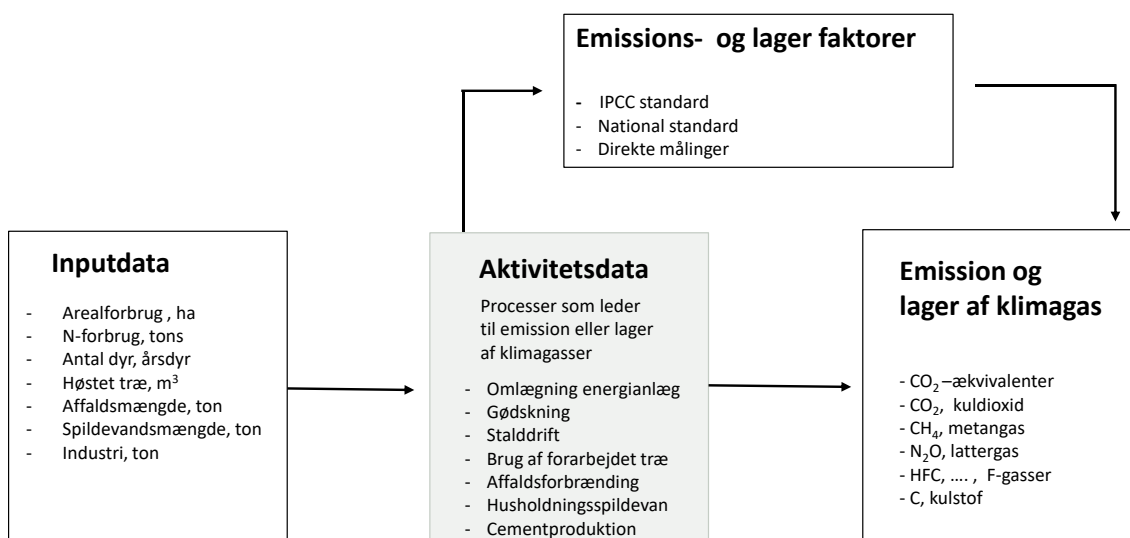

Figur 1. Overordnet struktur i regnskabet

Til hver af emissionssektorerne er der derudover knyttet en række bilag, som viser beregningen af enkeltaktiviteter. Hvert bilag har sit eget regneark. Bilagene nummereres fortløbende. Det angives i hvert bilag og i nærværende dokumentationsnotat, hvilken CRF tabel i det nationale klimaregnskab, et bilag refererer til.⁸

2.1 Princip for regnskabsopbygning

Princippet for de regnskaber, der er knyttet til hver af de tre emissionssektorer er vist i figur 2.2. Figuren læses, som hvert faneblad med regnskaber fra venstre mod højre:

Figur 2. Princip for regnskabsopbygning

⁸ CRF tabellerne kan downloades fra <https://unfccc.int/ghg-inventories-annex-i-parties/2020>

I venstre side af regnskabet er indtastet kommunale inputdata, som er indhentet fra nationale registre og arealdatabaser. I enkelttilfælde er indtastet data fra nationale eller internationale statistikker og tabeller, som er fordelt via en fordelingsnøgle på kommunalt niveau. Det fremgår af bilag og af dokumentationen for hvert enkelt bilag, hvilke registre, databaser, statistikker og tabeller, der er anvendt.

Den grønne boks i midten af regnskabet viser, at hver enkelt enhed indgår i en aktivitet eller proces, som leder til emission eller lager af drivhusgasser. I "landbrug, skovbrug og anden arealavendelse" finder en aktivitet f.eks. sted når et dyr fordøjer foderet, når et landbrugsareal gødskes, når der rejses skov eller omlægges til vådområde.

Enhver aktivitet er forbundet med udslip eller lager af drivhusgasser. På højre side af regnskabet fremgår den type og den mængde af drivhusgas, en given aktivitet giver anledning til, og udledningen eller lageret af drivhusgasser omregnes til CO₂ ækvivalenter. For arealanvendelse angives det kulstoflager, der lagres i biomassen eller jorden. Kulstoflageret omregnes også til CO₂ ækvivalenter.

Beregningen af drivhusgasser finder sted i bilagene. Hver kolonne i et bilag viser de enkeltfaktorer, som indgår i den samlede beregning for hver aktivitetstype. For hver faktor er der i bilaget givet kildehenvisning. Det er også angivet hvilket Tier niveau, dvs. hvilken detaljeringsgrad faktorværdierne er opgjort med. Under kildehenvisningen er også givet årstal for publikation af den rapport, som data er hentet fra. Princippet illustreres i figur 3.

Dyrtype	Årsdyr i kommunen (2017)	Bruttoenergiindtag pr. dag	CH ₄	Brændværdi 1	CH ₄ udledning	Samlet CH ₄ udledning i
Årsko, Malkekvæg	0	404,5	0,06	55,65	159,18	0,00
Slagterkalve 0-6 mdr	10	66,3	0,03	55,65	13,05	0,13
Slagterkalve 6 mdr.	9	108,7	0,03	55,65	21,39	0,19
Avlstyr	0	130,21	0,03	55,65	25,62	0,00
Småkalve	3	51,2	0,065	55,65	21,83	0,07
Kvier	15	130,2	0,065	55,65	55,51	0,83
Ammekøer	15	130,21	0,065	55,65	55,51	0,83
Andet kvæg	0	130,21	0,065	55,65	55,51	0,00
Årsso	32	71,1	0,006	55,65	2,80	0,09
Total	3217					4,73

Kilde:	Registerdata	Tier II Annex 3D-11 Nir, 2019 Dådyr, avlstyr, ammekvæg andet kvæg, andet svin fra fra CRF 2019 tabel 3A	Tier II 2019 (2017) Tabel 5.6, 5.7 og 5.8 og CRF Tabel 3.As1 2019 (2017) samt	IPCC (2006) side 10.31
--------	--------------	--	--	---------------------------

Figur 3. Eksempel på bilag enkeltfaktorer, kildehenvisning og detaljeringsgrad

Kolonner som er markeret med grøn i bilaget viser, at data er inputdata og indhentet fra et register, en statistik eller tilsvarende. Kolonner som er markeret med gul viser de resultater af beregningen, som overføres til det relevante sektorregnskab.

Regnskabet er udarbejdet, så der er fuld gennemsigtighed i de gennemregnede tal. Brugeren kan stille sig i en given celle og aflæse i formellinjen, hvordan værdien er fremkommet og dermed, hvordan den matematiske formel, som fremgår af FN's retningslinjer og det nationale klimaregnskab, er oversat til Excel.

2.2 Oversigt over inputdata og beregnede værdier i emissionsregnskabet, efter (del-regnskab)

Til regnskaberne for de 3 emissionssektorer 1) Landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse, 2) Affald og spildevand samt 3) Industrielle processer og industriel produktanvendelse, er der knyttet en oversigt over, hvilke værdier der er indtastet, fra hvilke bilag - og hvilke data der er beregnet med formler. Denne oversigt findes i **Bilag 16**, der således kan bruges som læsevejledning, med henblik på bl.a. at identificere de respektive baggrundsdata. Oversigtsarkene er kopier af regnskabsarkene, men i stedet for værdier, er der i cellerne indsat koder for det bilagsnummer, hvor beregning af celleværdien kan genfindes. Beregninger er noteret med et "F" (formel/beregning). Nedenstående tabel viser forholdet mellem (del-)regnskab og bilagsnumre. De enkelte delregnskaber fremgår som faneblade i det samlede klimaregnskab for den pågældende geografiske enhed (kommune/region).

Bilag	Bilagsbetegnelse
Regnskab: Landbrug – Delregnskab: Dyrehold	
1	Bilag 1: Metan fra husdyrenes fordøjelse (CRF tabel 3.A)
2	Bilag 2: Metan fra staldsystemer (CRF tabel 3B(a))
2a	Bilag 2a: Reduktion af emission fra biogasbehandling
3	Bilag 3: Lattergas fra staldsystem (CRF tabel 3.B(b))
3a	Bilag 3a: Lattergasreducerende staldteknologi
Regnskab: Landbrug – Delregnskab: Planteavl	
4	Bilag 4: Lattergas fra dyrkning af jorden (CRF tabel 3D)
5	Bilag 5: CO ₂ emission fra kulstofholdig gødning (CRF tabel 3G-I)
5a	Bilag 5a: Kulstoflager fra efterafgrøder i landbrugsjord
Regnskab: Landbrug – Delregnskab: Arealanvendelse	
6	Bilag 6: Kulstoflager i skov (CRF tabel 4A)
7	Bilag 7: Kulstoflager i landbrugsjord, permanent græs, vådområder og bebygget område (CRF tabel 4B-E)
8	Bilag 8: Emission fra drænet og genoversvømmet areal (CRF tabel 4II)
9	Bilag 9: Direkte emission af N ₂ O som følge af mineralisering og opbygning eller tabe af organisk materiale (CRF tabel 4 IV)
10	Bilag 10: Emission fra afbrændning af biomasse (CRF tabel 4V)
11	Bilag 11: Kulstoflager/emission fra brug af træprodukter CRF tabel 4G)
Regnskab: Affald og spildevand	

12	Bilag 12: Bortskaffelse, biologisk behandling og forbrænding af affald.(CRF tabel 5.A, 5.B og 5.C).
13	Bilag 13: Spildevand (CRF tabel 5.D)
14	Bilag 14: Tilfældige brande (CRF tabel 5.E)
Regnskab: Industrielle processer	
15	Bilag 15: Emission fra forskellige typer af industriprocesser og industriel produktanvendelse (CRF tabel 2(I)A-H og tabel 2(II))
16	Bilag 16: Bilagshenvisning/opslag

Tabel 1. *Oversigt over koder i oversigtarkene for regnskab og hvilke bilag koderne refererer til*

2.3 Drivhusgasser, kulstof og nitrogen i klimaregnskabet

En drivhusgas er en luftart som opfanger jordens varmestråling og sender den tilbage til jorden med global opvarmning til følge.

Der indgår seks drivhusgasser i klimaregnskabet. Hver af de seks gasser har forskelligt potentiale for at fastholde varme i jordens atmosfære over en periode over 100 år.

Drivhuspotentialet (også kaldet Global Warming Potential (GWP)) for kuldioxid sættes pr. definition til 1. Drivhuspotentialet for de øvrige drivhusgasser omregnes til CO₂ ækvivalenter (CO₂-ækv.).

CO₂-ækv. er et mål for hvor meget, de øvrige drivhusgasser bidrager til den globale opvarmning i forhold til drivhusgassen kuldioxid.

FN's klimapanel har fastlagt omregningsfaktorer for hver af de drivhusgasser, som beregnes i klimaregnskabet. Nedenfor er vist omregningsfaktorer for CO₂, CH₄ og N₂O. F-gasserne er en samlebetegnelse for en lang række forskellige gasser med meget forskelligt drivhuspotentiale.

9 10

Drivhusgas	Drivhuspotentialet: Omregningsfaktor til CO ₂ -ækv.
Kuldioxid (CO ₂)	1
Metan (CH ₄)	25
Lattergas (N ₂ O)	298
Kulstof (CO ₂ -C) til CO ₂ ¹¹	0,27 (12/44)
Nitrogen N ₂ O-N – N ₂ O ¹²	1,57 (44/28)

Tabel 2. Omregningsfaktorer for drivhusgasser og grundstoffer til CO₂-ækvivalenter.

3 Ændringer i metoder mellem årene

Det kommunale klimaregnskab følger de retningslinjer, som er anvendt nationalt i forbindelse med den årlige danske afrapportering af det nationale klimaregnskab til FN's klimapanel. Mellem hvert regnskabsår foretager det nationale klimaregnskab justeringer i metoder og i beregningsfaktorer, som følge af ny forskningsbaseret viden¹³. PlanEnergi kan endvidere ændre metoder eller faktorer, hvis der opstår mulighed for mere eksakte faktorer på det kommunale niveau i forhold til det nationale niveau og hvis kommunerne ønsker dette. Ét eksempel kan være, hvis kommunerne ønsker at ændre princippet for beregning af kulstofopbygning/tab fra den blivende skov (30 år gammel eller derover).

Det kommunale klimaregnskab bliver justeret i takt med det nationale klimaregnskab. Det vil sige at metoder og beregningsfaktorer kan ændres fra ét år til et andet.

Ud over metodiske ændringer, kan der også forekomme nationale opdateringer for en årrække af indgangsdata – for eksempel opdateringer fra Danmarks statistik over salg af kulstofholdige gødningsstoffer eller af tagpap flere år tilbage i tid. Disse data justeres ligeledes på årsbasis.

⁹ F-gasserne findes i mange kombinationer (flere typer HFC gasser, flere typer PFC gasser, samt SF₆ og NF₃). I det kommunale regnskab sker der ikke beregning for hver af disse gasser, men en samlet beregning ud fra sumdata i nationalregnskabet.

¹⁰ Drivhuspotentialet for gasserne er tidligere blevet justeret af FN's klimapanel efterhånden, som der er kommet ny viden. Drivhuspotentialet kan også fremadrettet blive justeret.

¹¹ Kulstof er en vigtig bestanddel af alt organisk materiale. Kulstof C har molekylærvægten 12 og ilt har molekylærvægten 16. 44 ton CO₂ (12 ton C + 16 ton O + 16 ton O) indeholder dermed 12 ton kulstof (C). En omregning mellem kulstof og CO₂ sker derfor ved at gange med brøken 12/44.

¹² Nitrogen (N) er tilsvarende livsnødvendigt for planter, dyr og mennesker. Nitrogen kan være bundet i ammoniak (NH₃), ammonium (NH₄⁺) og nitrat (NO₃). Ved visse aktiviteter emitterer nitrogenen som lattergas N₂O. En omregning mellem Nitrogen/N₂O-N og lattergas sker ved at gange mængden af N med brøken 44/28.

¹³ Det nationale klimaregnskab evalueres også af en revisionsgruppe fra FN's klimapanel med års mellemrum, hvilket løbende giver anledning til justeringer i det nationale klimaregnskab.

Af hensyn til sammenlignelighed mellem årene, skal der foretages en tilbagejustering i det kommunale klimaregnskab. PlanEnergi foretager opdateringen i forbindelse med, at en kommune/region vælger at opdatere deres klimaregnskab med et nyt regnskabsår ¹⁴.

---

¹⁴ Ud over metodeændringer , ændringer i beregningsfaktorer, salgsstatistikker, mv. er en lang række faktorer naturligt variable fra år til år. Det gælder for eksempel indholdet af N i dyrenes ekskretion og årets høstresultat og samtlige indgangsdata, som i bilagene er markeret med grønt.

4 Regnskab for landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse

Denne emissionssektor dækker landbrug, permanent græs, skov, vådområder, bebyggede arealer, samt andet areal. Andet areal er fortrinsvis klippe, klitter og strand.

Landbrugets processer er en stor kilde til udledning af drivhusgas. Ligesom det nationale klimaregnskab foretager det kommunale klimaregnskab separate opgørelser af husdyrbrug og den del af planteavl som består af enårige afgrøder og græs i omdrift. Der er ét regnskab knyttet til planteavl og ét til husdyrbrug. Dertil kommer emissionerne fra transporten i landbruget (brændstofforbrug i maskiner, procesbehov til opvarmning mv.), der kortlægges i det separate energiregnskab.

Kulstofopbygningen i græs uden for omdrift, frugttræer, bærbuske, samt energipil og elefantgræs og mellem/efterafgrøder opgøres ligesom i det nationale klimaregnskab sammen med anden arealanvendelse, mens al gødningsanvendelse fortsat tilregnes landbruget. Juletræer, som er dyrket på landbrugsjord, opgøres i Danmark som skov, dvs. sammen med anden arealanvendelse.¹⁵

Kommunespecifikke data vedrørende hele emissionssektoren indhentes fra en række forskellige kilder, som beskrives nedenfor. De væsentligste datakilder er Det Centrale Husdyrregister (CHR), Det generelle Landbrugsregister (GLR), Gødningsregistret (GR) samt fem rumligt varierende datasæt for arealdata.

4.1 Beskrivelse af regnskab og bilag for landbrug

Dette afsnit beskriver regnskabsposterne og metoderne til at beregne emission og lager af drivhusgasser for husdyrhold og planteavl. Det er opdelt i ét hovedafsnit for husdyrhold og ét for planteavl. Delafsnit er nummereret med fortløbende bilagsnumre. For hvert bilagsafsnit henvises til nummerering for den samme samling af regnskabsposter i det nationale klimaregnskabs CRF tabeller.

4.1.1 Økologisk versus konventionelt landbrug

Efter ønske fra brugerne er foretaget en vurdering af mulighederne for at skelne mellem udledning fra økologisk og konventionel planteavl og husdyrbrug. Aktuelt skelner det nationale klimaregnskab ikke mellem økologisk og konventionel drift, men der er et forskningsbaseret udredningsarbejde undervejs i forhold til hvilke aktivitetsdata og faktorer, der bør være inkluderet i en skelnen.

I det kommunale klimaregnskab kan afgørelsen af, om en bedrift er økologisk eller konventionel foretages ud fra oplysninger om planteavl, dyrehold og gødningsforbrug samt oplysning om konventionelle og økologiske marker. Der mangler imidlertid data for så mange faktorer – herunder f.eks. økologiske og konventionelle høstudbytter, dyrenes fodersammensætning, dyrenes græsningsdage, pesticidforbrug – at en skelnen på nuværende tidspunkt *ikke* kan forsvares.

---

¹⁵ Det er vigtigt at bemærke, at "planteavl" og "husdyrbrug" skal suppleres med data fra "anden arealanvendelse" og fra energi- og transportsektoren for at vurdere landbrugssektorens samlede udledning.

Økologisk og konventionelt landbrug bør ud over drivhusgaseffekten vurderes i forhold til effekten på biodiversitet.

4.2 Regnskab for husdyrhold

Husdyr udleder metan (CH₄) fra deres fordøjelse og metan og lattergas (N₂O) fra den gødning, der produceres i staldsystemet.

4.2.1 Indgangsdata

I det Centrale Husdyrregister (CHR) findes oplysninger om bedrifter med dyr og deres adresse. Denne adresse parres med Gødningsregnskabsdata (GR) oplysninger om gødnings- og staldtyper via CVR-nummer og adresseoplysninger. Yderligere parres dyre-, staldtype- og gødningsoplysninger via den samme adresse med adressens planteavl. En bedrift/et CVR nr. har ofte dyr (og planteavl) på forskellige adresser og herunder adresser, som ligger i forskellige kommuner.

Fordelingen af husdyrhold på kommuneniveau er derfor vanskelig at opgøre præcist. Som udgangspunkt forventes langt størsteparten af den producerede husdyrgødning at blive udbragt på bedriftens egne marker. I klimaregnskabet er derfor indlagt en forudsætning om, at antallet af dyr, som tilhører én bedrift(er)(CVR-nummer/numre) med samme adresse, fordeles efter fordelingen af adressens planteavl på de enkelte kommuner. Yderligere antages, at handel af husdyrgødning mellem bedrifter sker inden for de enkelte kommunegrænser og/eller at mængden, der bliver udført af en kommune modsvarer den mængde, der bliver indført til kommunen.¹⁶

Næsten alle dyrehold, staldtyper og gødningsmængder kan fordeles på denne måde, men en del bedriftsdata (ca. 1%) kan ikke matches med marker og dermed ikke stedfæstes med planteavlen. For de enkelte dyre-, stald og gødningstyper opgøres derfor både de stedfæstede mængder, der kan fordeles på kommunerne og de totale mængder af de enkelte typer. Der beregnes en faktor for hver enkelt type, som de udregnede mængder i de enkelte kommuner ganges op med. Samlet set vil den totale mængde af de enkelte typer herefter være fordelt på landets 98 kommuner.¹⁷

Yderligere opdeles staldtyper og dyrehold i hhv. konventionel og økologisk drevne. Her antages at bedrifter med økologisk planteavl også har økologisk dyrehold.¹⁸

Mængden af gødning som leveres til biogasanlæg er indhentet fra Landbrugsstyrelsens leverandørregister for gødningsleverancer.

---

¹⁶ Herved undgås problemer med de mange bedrifter/CVR som administreres fra advokatkontorer mv. i Hovedstadsområdet. Hvis der udelukkende bliver taget hensyn til administrators adresse vil dette give en misvisende opgørelse især for kommuner i Hovedstadsområdet. Så fx hvis 20% af en bedrift/CVR-nummer/adresses planteavl er beliggende i Fredericia kommune placeres 20% af dyreholdet og gødningsforbruget også i Fredericia kommune.

¹⁷ Arealer til bedrifter, hvor der ikke umiddelbart kan matches gødnings- og dyreholdsoplysninger, er nogenlunde proportionelt fordelt efter de enkelte kommuners planteavlsareal, hvorfor de nævnte beregnede faktorer anvendes ensartet over hele landet

¹⁸ Det kommunale klimaregnskab skelner indtil videre ikke mellem økologisk og konventionelt dyrehold, men indgangsdata er, som det ses, forberedt til at kunne gøre dette, når emissionsfaktorerne vurderes af tilstrækkelig kvalitet.

5.7 og 5.8 (NIR: 2020) og CRF Tabel 3.A (CRF: 2020) samt i FN's retningslinjer bd. 4 tabel 10.31. (IPCC 2006)

Faktoren for omregning af metan til megajoule (MJ) er givet i FN's retningslinjer, bd. 4 tabel 10.31 (IPCC: 2006)

4.2.4 Bilag 2: Metan fra staldsystemer (CRF tabel 3B(a))

Udledning af metan fra staldsystemer afhænger af antallet af årsvirksomheder af en given art og type, den hermed forbundne mængde gødning, som udledes fra dyrene, samt det underlag/strøelse som dyret går på. Disse variable giver anledning til et stort antal forskellige staldtyper i Danmark. Udledning er derudover afhængig af antal (foder)dage om året, hvor dyret går på græs, samt andelen af flygtige forbindelser mens dyret er på stald og på græs. Dertil kommer en metankonverteringsfaktor og maksimal metanproduktionskapacitet for et givet dyr.

I forbindelse med planlægning og scenariedannelse for udledning fra forskellige staldsystemer er det nyttig viden, at der jf. retningslinjer fra Miljøstyrelsen fremadrettet kun må bygges én type stald til malkekvæg, nemlig sengestald med fast drænet gulv med fald og dybstrøelse. Andre dyretyper kan være eller blive underlagt tilsvarende regler af betydning for scenariedannelsen.

Beregning af udledning af metan fra stald sker ud fra formler angivet i Danmarks nationale klimaregnskab afsnit 5.4.2 (NIR: 2020). Beregningen sker på Tier II niveau. Ved konvention i FN er det besluttet, at den mængde flygtige forbindelser, som udskilles fra dyr på græs regnes med under staldtyper. Ved udregning af metanudslip fra stald tager Danmark afsæt i gødningsmængder frem for foderindtag. FN's retningslinjer benytter foderindtag til beregning.

Mængden af gødning og strøelse samt tørstofprocenter opgøres på Tier II niveau. Tallene hentes fra publikationen Normtal (Lund: 2019).

Antal dage om året på stald og på græs opgøres på Tier II niveau. For konventionel dyrehold hentes tallene fra AU, DCE tabel Annex 3D-9.

Metankonverteringsfaktor opgøres på Tier II niveau, undtagen for enkelte dyretyper, hvor der hentes FN-standardværdier. Tallene hentes fra AU, DCE tabel 3D-13 og FN's retningslinjer, tabel 10.A4-9. Maksimal metanproduktionskapacitet hentes fra Tabel A4-9 (IPCC 2006).

4.2.5 Bilag 2(a): Reduktion af emission fra biogasbehandling

Metanudslippet fra staldsystemer kan reduceres ved biogasproduktion. For at beregne reduktionspotentialet ved biogasproduktion opgøres den samlede mængde gødning leveret til biogas-anlæg fra en bedrift som er hjemmehørende i kommunen. Data hentes fra Landbrugsstyrelsens Leverandørregister for gødningsleverancer.

Metoden adskiller sig fra metoden i det nationale klimaregnskab. Det nationale klimaregnskab henter data, vedrørende gødning til biogasbehandling fra Energistyrelsens register for Biomasse input til biogasproduktion (BIB-registret).

Beregningen sker med afsæt i rapporten ”Biogasproduktionens konsekvenser for drivhusgasudledning i Landbruget” (DCE: 2016). Beregningen sker på Tier II niveau.¹⁹

Reduktionsprocenten for de mest udbredte staldsystemer for henholdsvis kvæggylle og svinegylle fremgår af tabel nedenfor:

Tabel 6.2 Beregning af reduceret emission.

	Ubehandlet	Reduktion i MCF	Reduktion i emission	Reduktion i emission
	kg CH ₄ per tons gylle	%	kg CH ₄ per tons gylle	kg CO ₂ -ækv. per tons gylle
Kvæg	0,77	41	0,32	7,88
Svin	2,49	25	0,61	15,32
Blandet gylle				11,00

* Vægtet med 58 % kvæggylle og 42 % svinegylle baseret på fordeling i BIB-registeret planår 2014/2015

Tabel 3. Reduktionsprocent for de mest udbredte staldsystemer. Kilde: Tabel 6.2., DCE (2016).

Gyllekøling og reduceret opholdstid/hurtig udslusning i stalden kan yderligere reducere metanudslippet. I det omfang en kommune har viden om opholdstider og køling kan nedenstående tabel anvendes²⁰.

Tabel 6.8 Reduceret mængde CO₂-eqv per ton gylle og per produceret PJ.

kg CO ₂ -eqv. per:	ton kvæggylle	ton svinegylle	ton blandet gylle ¹	kt CO ₂ -eqv pr PJ
Afgasning af gylle	7,88	15,32	11,00	8,72
Afgasning + reduceret temp	7,88	45,81	23,81	18,88
Afgasning + reduceret HRT	13,75	43,33	26,18	20,75

¹ Blandet gylle består af 58 % kvæggylle og 42 % svinegylle.

Tabel 4. Reduktionsprocent ved reduceret opholdstid og gyllekøling. Kilde: Tabel 6.8, DCE (2016)

4.2.6 Bilag 3: Lattergas fra staldsystem (CRF tabel 3.B(b))

Direkte udledning af lattergas fra staldsystemer afhænger af antal af årsdyr af en given art og type, den mængde nitrogen der er indeholdt i gødning fra dyret, samt måden, hvorpå gødning og strøelse håndteres i staldsystemet.

Indirekte udledning af lattergas sker som følge af fordampning af ammoniak og nitrogenoxider fra stald og opbevaring af gødning.

Beregning af udledning af lattergas fra stald sker ud fra formler angivet i FN's retningslinjer (IPCC: 2019, s. 10.75)

Gødningsmængde og nitrogenindhold i gødningen er opgjort på Tier II niveau. Tallene hentes fra publikationen Normtal (Lund (ed.) 2019). Baggrundsdata er landmændenes gødningsplaner.

¹⁹ Miljøstyrelsen har bestilt en dybedgående undersøgelse af reduktionspotentialet for biogas i alle led fra stald til biogassen injiceres i naturgasnettet. Undersøgelsen vedrører svinegylle. Resultater af undersøgelsen ventes i løbet af 2020. Eventuel ny viden kan inkluderes i det kommunale regnskab, når resultatet publiceres.

²⁰ Bemærk dog at bilag 3a. i det kommunale klimaregnskab beregner reduktionseffekten for lattergas af reduceret temperatur i svinestald. For at undgå dobbelttælling skal denne effekt trækkes fra, hvis en kommune benytter sig af mulighed for ekstra udregninger. Det skyldes, at tabel 6.8 angiver reduktionspotentialet i CO₂-ækv. (altså inklusive effekt af lattergasreduktion)

Direkte udledning af lattergas er baseret på emissionsfaktorer hentet fra FN's retningslinjer, Tier I niveau. (NIR: 2020, tabel 5.14).

Fordampning af ammoniak og nitrogenoxider er baseret på nationale data. Tier II niveau. (NIR: 2019), s. 391)

Indirekte udledning af lattergas i form af ammoniak og nitrogenoxider er baseret på en FN-standard emissionsfaktor, Tier I niveau.

4.2.7 Bilag 3(a): Ammoniakreducerende staldteknologi

Ammoniakudslippet - fra staldsystemer kan reduceres med brug af forskellige typer staldteknologier, nemlig teknologier til forsuring af gyllen, teknologier til køling i stald, hurtig udslusning og varmeveksler.

Det nationale klimaregnskab beregner en reduktion af ammoniakreducerende teknologier på basis af den andel af danske stalde som har installeret teknologien og den ammoniakreduktionsfaktor, der er givet i den nationale liste for miljøtilsagn for de enkelte teknologier.

Det kommunale klimaregnskab beregner en tilsvarende reduktion på kommunalt niveau. Tier II niveau.

Hvis en kommune har viden om at en større eller mindre andel stalde har installeret ammoniakreducerende teknologi er det muligt at ændre procentsatserne. Tilsvarende i forbindelse med scenarieberegninger.

Den samlede ammoniakfordampning i kommunen for dyretyper er indgangsdata for beregningen. Ammoniakfordampningen i kommunen hentes fra bilag 3 (kolonne R).

Den andel stalde og dermed den andel NH_3 som emitterer fra staldsystem med ammoniakreducerende teknologi er givet i (NRF tabel 5.7) (Nielsen, O.-K: et al: 2020). Reduktionsfaktoren er givet i i NRF tabel 5.20.

For at omregne mellem fordampet $\text{NH}_3\text{-N}$ til $\text{N}_2\text{O-N}$ benyttes en standardemissionsfaktor fra IPCC på 0,01.

4.3 Regnskab for Planteavl

Direkte udledning af lattergas fra landbrugsjorden afhænger af det dyrkede areal; den mængde nitrogen (N) der tildeles jorden som gødning; den mængde N, som er indeholdt i afgrøderester, der bliver på jorden efter høst; den mængde N, der nedbrydes fra organisk materiale og mineraliseres i jorden; samt den mængde N, der emitterer fra dyrket, kulstofrig jord.

Indirekte udledning af lattergas sker, når mineraliseret N udvaskes fra jorden til vandmiljøet som nitrat (via nedbør) - eller når nitrogen fordampes (nitrificerer) som ammoniak eller kvælstofoxider til luften. Sidstnævnte afhænger af jordens vandindhold.

4.3.1 Indgangsdata

Ved trækning af kommunespecifikke oplysninger fra GLR-registret placeres et areal som hjemmehørende i en kommune, hvis arealet (i praksis de enkelte marker centroid) er beliggende inden for kommunegrænsen. De afgrøder, der dyrkes på arealet fremgår af GLR. Afgrøderne er i klimaregnskabet opdelt i de samme klasser som anvendes af nationalregnskabet og pba. afgrødeklassificering fra Landbrugsstyrelsen. For de enkelte marker indeholder GLR oplysning om driftsformen er konventionel eller økologisk.

Med hensyn til de udbragte gødningsmængder er det de bedrifter, som indgiver et gødningsregnskab, der medtages. Når oplysningerne for de enkelte bedrifter/CVR/CPR samles, er der enkelte bedrifter med planteavl, hvor der ikke kan matches gødningsforbrug, jf. afsnit 4.2.1 vedr. husdyrhold. Der er tillige enkelte bedrifter med gødningsforbrug, hvor der ikke kan matches planteavl. Dette gødningsforbrug kan kaldes for den ikke-stedfæstede gødningsmængde. Den ikke-stedfæstede gødningsmængde udgør en total på ca. 8,8 mio. Kg N, hvoraf de ca. 5 mio. Kg N er handelsgødning svarende til 2-3% af det totale gødningsforbrug, mens landbrugsareal med ikke-stedfæstede gødningsmængder udgjorde ca. 100.000 ha i 2018, svarende til 3-4% af det totale landbrugsareal.

De stedfæstede gødningsmængder fordeles proportionelt efter de enkelte bedrifters jordtilliggende. Herefter summeres på kommuneniveau til foreløbige tal på kommuneplan. De ikke-stedfæstede 8.8 mio. Kg N skal ligeledes fordeles på de enkelte kommuner. Som beskrevet ovenfor under afsnittet vedr. husdyrhold sker fordelingen ved at gange de foreløbige gødningsmængder på kommuneniveau med en udregnet faktor (total mængde/stedfæstet mængde) for hver gødningstype. Dog fordeles de godt 5 mio. kgN handelsgødning kun på de konventionelt dyrkede arealer. I øvrigt fordeles gødningen på konventionelt og økologisk i forhold de enkelte markers driftsform.

Til sidst tillægges handelsgødning med 5%, så de samlede mængder bedre matcher Danmarks statistiks tal for salg af handelsgødning.

Registerdata er oparbejdet af Aarhus Universitet

4.3.2 Regnskabsdesign

Der er et regnskab knyttet til planteavl, som vist nedenfor:

År	2018
Enhed:	ha N ₂ O-N/ton CO ₂ -C/ha

Planteavl
Geografisk klimaregnskab for landbrug og anden arealanvendelse
 Region Nordjylland

(ha)													ton	ton (N ₂ O-N)	ton (C)	Aktivitet	Emissioner (ton)																	
Winterhvede	Winterråds	Rug	Winterbyg	Vårbyg	Heve	Triticale og korn til modenhed	Majs til opfodring	Kornafgrøder	Lærme	Bælggræs til modenhed	Sukkerroer, kålroer o.a. rodfrugt	Korn og bælgræs til ensilage (høslået)	Græs- og kløvermark (omvintet & fre til udsead)	Græs uden for omvint	Raps, lin, hamp og indstørrer	Berget halm	Total mængde N-påføring	Total mængde kulstofholdig gødning	PlanEnergi	CO ₂ (emission)	CH ₄ (emission)	N ₂ O (emission)	Kulstoflager (ton C)	CO ₂ -ækv. total										
70.096	5.235	24.331	18.352	112.439	23.268	2.874	286	9.824	113	10.098	2.229	34.765	70.548	37.600	21.940																			
Planteavl (arealer)																																		
Afgrøderester																					388		115.622											
Efter- og mellemafgrøder																							0											
Planteavl (N ₂ O-N & C)																																		
Organisk jorde (humus, jord) (N)																			451		709		211.220											
Halm (erstat fra mark) (ton)																			-4.478		-33		-20.915											
Jord Mineralisering (N)																			38		1		177											
Gødningsgødning, handelsgødning (N)																			36.371		572		170.319											
Gødningsgødning, organisk gødning (N)																			51.518		819		241.248											
Gødningsgødning, dyrt på græs (N)																			4.056		115		34.241											
Fordampning (N)																					119		35.433											
Udsprøjt (N)																							17.169											
Kølling (CaCO ₃)																					45.507		45.507											
Urea (CH ₄ N ₂ O)																					264		264											
Calcium ammonium nitrat Ca(NO ₃) ₂																					543		543											
Samlet																					46.316	0	2.901	0	910.778									

Note 1: Beregning af ændret CO₂e emission ved ændret drift af planteavl kan foretages direkte i regnskabet

Figur 5. Regnskab for planteavl

På venstresiden af regnskabet registreres det antal ha som i kommunen er tilplantet med en given afgrøde eller afgrødekategori. Det er kun enårige afgrøder og græs som fremgår af planteavlsregnskabet²¹

På venstresiden af regnskabet indgår også data om mængden af Nitrogen (N), der tildeles afgrøder som gødning²².

Af regnskabet grønne kolonne fremgår de aktiviteter som i kraft af landbrugsdrift på arealet medfører emission. De aktiviteter som medfører et kulstoflager, f.eks. dyrkning af frugttræer eller etablering af efterafgrøder fremgår ikke af planteavlsregnskabet, men af regnskabet for arealanvendelse.²³

Regnskabsfanen for planteavl kan anvendes til scenariedannelse ved at ændre i tallene på venstresiden af arket. Bemærk, at et øget tal i en celle skal medføre tilsvarende nedjustering i en eller flere andre celler.

4.3.3 Bilag 4: Lattergas fra dyrkning af jorden (CRF tabel 3D)

Udledning af N₂O fra dyrkning af jorden sker både direkte og indirekte. Direkte emission sker som følge af gødningstildeling, det sker fra de afgrøderester, som bliver på jorden efter høst og

²¹ Der dyrkes også frugttræer, bærbuske, energipil og elefantgræs samt mellem- og efterafgrøder på landbrugsjord. Afgrøderne gødes ganske lidt og gødskningen tilskrives i det nationale klimaregnskab enårige afgrøder og græs. Den kulstofopbygning som sker i frugttræer, mv. beregnes i det nationale klimaregnskab og i det kommunale klimaregnskab under "arealanvendelse"

²² Gødningsmængderne som tildeles de enkelte afgrøder vil evt. senere kunne fordeles på afgrødekategorierne i kommunen pba. oplysninger om marker med økologitilsagn til marker med reduceret gødningstildeling (100kg N/ha og 60 kg N/ha) og i øvrigt normalt for gødningstildeling for de enkelte afgrøder.

²³ Det kommunale regnskab følger hermed det nationale regnskabs opbygning. En beregning af reduktionseffekten af mellem- og efterafgrøder i landbrug er mulig pba. data i det kommunale regnskab. En beregning af reduktionseffekten for andre typer afgrøder som f.eks. frugttræer eller hegn, kræver adgang til reduktionsfaktorer for de relevante afgrødekategorier.

som følge af mineralisering i jorden. Indirekte emission sker som følge af fordampning og udvaskning.

Direkte lattergasemission fra gødningstildeling

Det kommunale klimaregnskab beregner emission fra gødningstildeling som det nationale regnskab med en FN-standardfaktor på 1% (Tier 1 niveau) for hvor meget nitorgen der omdannes til N₂O-N. jf. (NIR 2020: tabel 5.26). Regnskabet hviler således på en forudsætning om, at der ikke er forskel på gødningstyperne handelsgødning, husdyrgødning og anden organisk gødning i forhold til hvor meget lattergas der emitterer pr. kg N²⁴

For at omregne mellem N₂O-N og N₂O ganges med 44/28 – en faktor som er baseret på molekylærvægte

Direkte lattergasemission fra gødning fra græssende dyr

Emissionen af lattergas fra gødning fra græssende dyr regnes som i det nationale klimaregnskab. Beregningen er baseret på en gennemsnitlig udskillelse af N fra et dyr af en given art og type (NIR: 2020 tabel 5.26) og et gennemsnitligt antal dage om året, som dyret er på græs (NIR Annex 3D, tabel 9). Beregningen foretages på Tier II niveau med undtagelse af enkelte dyretyper, hvor der anvendes FN-standardværdier.

En del af den mængde N, som tildeles jorden fra græssende dyr emitterer indirekte som N₂O via ammoniak og NO_x er.

Der anvendes en national emissionsfaktor på 1,8 % for hvor meget nitrogen der omdannes til N₂O-N. Tier II niveau.

Direkte lattergasemission fra afgrøderester

Det kommunale klimaregnskab beregner emission fra afgrøderester som i det nationale klimaregnskab. Lattergasemissionen er funktion af antallet af ha tilplantet med en bestemt type afgrøde, det årlige høstresultat for afgrøden, tørstofindholdet i den høstede afgrøde samt tørstofrester over og under jorden, opløsningsraten²⁵ og kg N i den halm, som bjærges.

Information om det gennemsnitlige høstresultat for en given afgrøde pr. ha hentes fra Danmarks statistik, statistikbanken (Danmarks Statistik: HST77) . Høstresultatet er opgjort på Tier II niveau.

Tørstofindholdet i % i en given afgrøde i hentes fra SEGES' fodermiddeltabel for det aktuelle år. Tørstofindholdet opgøres som landsgennemsnit pr. afgrøde pr. ha (Tier II niveau).

---

²⁴ Vedrørende handelsgødning angiver det nationale klimaregnskab forskellige faktorer for forskellige typer, jf. tabel 5.17 (NIR: 2020). Det nationale regnskab opgør ikke mængden af bioforgasset gødning som tildeles markerne separat. Da registre rummer information om bioforgasset gødning kan det kommunale regnskab opgøre emission forudsat information om emissionsfaktorer for gødningstypen.

²⁵ Der tages i regnskabet ikke højde for reduceret jordbehandling og en heraf følgende evt. lavere opløsningsrate. Dog kan en kommune selv justere på opløsningsraten i regnskabet ved viden om reduceret jordbehandling.

Tørstofresten over jord i afgrøderesten beregnes ud fra kg tørstof pr. ha i den høstede afgrøde og det hældnings- og skæringspunkt, som gælder for den enkelte afgrøde, samt ompløjningsraten for afgrøden. Hældnings- og skæringspunktet er FN-standardværdier (IPCC: 2006, tabel 11.2). Kg N pr. kg tørstofrest hentes også fra tabel 11.2. (IPCC:2006) . Begge værdier er Tier I niveau.

Tørstofrest under jord er et forholdstal som beregnes ud fra den biomasse, som er over jorden. Tallet er en FN-standardværdi (IPCC: 2006, tabel 11.2.) Kg N pr. kg tørstofrest hentes også fra tabel 11.2. (IPCC:2006) . Begge værdier er Tier I niveau.

Ompløjningsraten angiver, hvor ofte marken med en given afgrøde pløjes om. Det kommunale klimaregnskab følger det nationale klimaregnskabs standard, som er at en et-årig afgrøde ompløjes én gang årligt (1,0). Græsmarker ompløjes én gang hvert tredje år (0,33).

Mængden af bjærget halm i Danmark opgøres i hektokilo pr. ha. Halm bjærget opgøres samlet og ikke for hver afgrødetype (Statistikbanken: HST77). For at beregne N indholdet i halmen anvender det kommunale klimaregnskab en metode som er givet af DCE og som anvendes af Klimarådet i deres værktøj til beregning af drivhusgasudledningen fra

landbrugsbedrifter (Klimarådet: 2016, s. 18). Således udregnes N indholdet i den bjægede halm som et produkt af mængden af bjærget halm i kommunen, tørstof- og råprotein-indholdet i halmen og 1/andelen af kvælstof i proteinet i halmen.

N-indholdet i halm skal fratrækkes N-indholdet i afgrøderesterne, da halmen fjernes fra marken.²⁶

For at omregne fra N til N₂O-N benyttes en standaremissionsfaktor på 1% (IPCC: 2006, tabel 11.1)

Direkte lattergasemission fra mineralisering i jorden

Der sker en lattergasemission fra dyrket mineralsk landbrugsjord som følge af tab af organisk materiale i jorden. Tab af organisk materiale ændrer på C:N forholdet i jorden, dvs. forholdet mellem mellem kulstof og nitrogen.

Det nationale klimaregnskab opgør kg N fra mineralisering i jorden ud fra C-TOOL, et dynamisk modelleringsværktøj, der kan måle langsigtet ændring af kulstofindhold i jorden (Tier III niveau). Det kommunale klimaregnskab benytter ikke C-TOOL, men en forsimplet udgave af samme metode baseret på information i CRF tabel 3.D. Metoden er lånt fra Klimarådets værktøj til beregning af drivhusgasser på den enkelte landbrugsbedrift (2016). Oplysninger om total

---

²⁶ I Conservation Agriculture vil marken bl.a være dækket af halm i dele af året. For at kunne tage højde for dette er der behov for finere data end de aktuelt tilgængelige.

mængde N fra mineralisering i Danmark hentes fra CRF tabel 3D og divideres med det totale antal ha mineralsk jord i DK for at opnå en mineraliseringsfaktor pr. ha. ²⁷

For at omregne mellem N og N₂O-N benyttes en FN-standardfaktor på 0,01 (IPCC: 2006, Tabel 11.1)

Direkte emission af lattergas fra organisk jord

Det kommunale klimaregnskab beregner emission fra organisk jord som det nationale klimaregnskab for tre typer af landbrugsarealer (jf. markkort fra Landbrugsstyrelsen). De tre typer er: 1) dybtdrænet landbrugsjord - enårige afgrøder, 2) dybtdrænet græs og 3) overfladisk drænet græsarealer. Sidstnævnte er i det nationale klimaregnskab (NIR 2020) defineret til at være landbrugsarealer, der ikke er blevet søgt støtte til i beregningsåret, men som stadig indgår i landbrugsarealet - altså overfladisk drænet, næringsrig græs i 2013 Wetlands supplement (IPCC 2014). Disse arealer må formodes at være blevet for dårlige/våde til at anvendes til produktion og er derfor overgået til kategorien (3). Enkelte af disse områder kan genfindes i land use datasættet ²⁸, hvor de figurerer som "permanent vådområde" eller "periodisk vådområde" (Levin et al 2014). Disse arealer medregnes ikke i (3). Alle arealer opdeles i henholdsvis lidt kulstofrig jord (6-12% OC) og meget kulstofrig jord (12-100% OC). For hver af de seks resulterende kategorier tildeles en separat (skønnet) emissionsfaktor (NIR 2020: s. 399). Emissionsfaktoren er på Tier II niveau.

Indirekte emission fra fordampning af ammoniak og kvælstofoxider

Atmosfærisk emission af lattergas som følge af fordampning af ammoniak (NH₃) og kvælstofoxid (NO_x) afhænger af den mængde handelsgødning og organisk gødning samt gødning fra græssende dyr som udlægges på marken. Derudover fordamper en del af N fra afgrøderesten som ammoniak og kvælstofoxid.

Faktorerne for den andel af N der fordamper fra handelsgødning, organisk gødning og fra afgrøderester er givet i CRF tabel 3.D. Værdierne er FN-standardværdier på Tier I niveau.

For at omregne mellem N og N₂O-N benyttes en standardfaktor på 0,01 som hentes fra FNs retningslinjer (IPCC 2006: Tabel 11.1)

Indirekte emission fra udvaskning

Det kommunale klimaregnskab benytter samme metode som det nationale regnskab, som anvender en FN-standardfaktor på Tier I niveau. Hermed forudsættes, at der udvaskes lige meget N fra alle marker. ²⁹

---

²⁷ Anvendelsen af C-TOOL til beregning af mineralisering er en mulig forbedringsmulighed i det kommunale klimaregnskab.

²⁸ Et nationalt dækkende raster i 25×25 m opløsning hvor hver celle har en værdi, der koder for en arealanvendelse (Levin et al 2014),

²⁹ Der udvaskes ikke lige meget N fra alle marker. N udvaskningen afhænger af afgrødetypen, af evt. efterafgrøder, samt af jordtyper og geologiske forhold.

Udvaskningen afhænger af den samlede mængde gødning udlagt på landbrugsjord, som det kommunale klimaregnskab henter fra gødningsregistret.

Andel af N der udvasker er givet i CRF tabel 3D

For at omregne mellem N og N₂O-N benyttes en FN standardfaktor på 0,0046 (IPCC 2006: tabel 11.1)

4.3.4 Bilag 5: CO₂ emission fra kulstofholdig gødning (CRF tabel 3G-I)

Gødskning af jord med kulstofholdige gødningsprodukter medfører et lille udslip af CO₂. Kulstofholdige gødningsprodukter er kalk, urea og calcium ammonium nitrat³⁰.

I Danmark kalkes der fortrinsvis med kalksten (CaCO₃). 0,0002 % af kalkning sker med dolomiterkalk, hvorfor al kalkning i Danmark regnes som kalksten. Kalkning afhænger af jordbund og hvor meget kalk plantearten frafører jorden. Det kommunale regnskab fordeler dog kalkning ligeligt på alle ha landbrugsjord i hhv. Danmark og kommunen.

Oplysning om mængden af kalkning med kalksten hentes fra CRF tabel 3 G-I. Oplysninger vedr. kalk er oprindeligt hentet fra SEGES' salgstatistik og hvad angår gødning i private haver er mængden baseret på ekspertvurdering. Oplysning om mængder af urea og calcium ammonium nitrat er oprindeligt baseret på ekspertvurdering fra landbrugsstyrelsen. Her er data hentet fra CRF tabel 3G-I. Data er på Tier II niveau.

Det kommunale klimaregnskab benytter de samme emissionsfaktorer til beregning af emission af kuldioxid som følge af gødskning med kalkholdige produkter, som fremgår af CRF tabel 3G-I. Beregningen er foretaget på Tier I niveau, hvor der benyttes FN's standardværdier.

4.3.5 Bilag 5: CO₂ lager fra efterafgrøder)

Det nationale klimaregnskab og FN's retningslinjer inkluderer ikke CO₂ lageret som følge af dyrkning af efter og mellemafgrøder under kategorien planteavl. I stedet inkluderes lagereffekten under kategorien arealanvendelse. Jf. CRF tabel 4B. Det samme gælder for C kulstoflageret fra arealer tilplantet med frugttræer og buske, hegn, energipil og elefantgræs.

På baggrund af de publicerede tabeldata er det ikke muligt at skelne et lager fra efter og mellemafgrøder, fra de øvrige lagereffekter.

På baggrund af ønske fra brugerne beregnes her lagereffekten inkluderes et separat bilag, hvor lagereffekten fra efter og mellemafgrøder beregnes. Lagereffekten inkluderes dog ikke i regnskabet for planteavl, da den vil være inkluderet i regnskabet for arealanvendelse – dog hér som uden mulighed for at adskille faktoren fra andre kulstoflagerfaktorer på landbrugsjord.

---

³⁰ Lattergasemissionen fra de handelsgødningstyper som også indeholder nitrogen er indregnet i emissionen for handelsgødning.

Til beregningen anvender det kommunale klimaregnskab de samme metode som Klimarådets værktøj til beregning af drivhusgasudledningen fra landbrugsbedrifter (Klimarådet: 2016. s. 22).

Den øgede kulstofbinding er i Klimarådets værktøj den samme den samme uanset jordtype. Kulstofbindingen er på 0,733 ton CO₂-ækv. pr ha.^{31 32}

Afbrænding af afgrøder på landbrugsjord (CRF tabel 3F)

Afbrænding af afgrøder på landbrugsjord er forbudt i Danmark, undtagen i forbindelse med frøgræsproduktion og såfremt der er våde eller itugåede halmballer på marken.

Den nationale emission fra afbrænding i forbindelse med frøgræsproduktion er forsvindende lille og med en samlet national emission af CH₄ på 110 ton og af N₂O på 2ton. Af samme årsag beregnes afbrænding af frøgræs ikke i det kommunale klimaregnskab³³.

Det nationale klimaregnskab estimerer at 0,1% af den samlede halmproduktion afbrændes på marken. Emissionen fra afbrænding af halmballer opgøres ikke i det nationale klimaregnskab og derfor heller ikke i det kommunale klimaregnskab.

4.4 Regnskab for arealanvendelse og ændringer i arealanvendelse samt anvendelse af høstet træ

Dette afsnit beskriver regnskabsposterne og metodegrundlaget for at beregne arealanvendelse og areallændringer samt emission og lager af drivhusgasser inden for emissionssektoren "Arealanvendelse og ændringer i arealanvendelse".

Arealanvendelse er opdelt i 6 hovedkategorier, nemlig skov (inklusive juletræer dyrket på landbrugsjord), permanent græs, landbrugsjord, vådområder (både permanente og periodiske vådområder), bebygget område og andet areal fordelt på de tre jordtyper: mineralsk, kulstofrig og meget kulstofrig jord. Andet areal er f.eks. klippe og strand.

Der beregnes emission og kulstoflager fra blivende arealanvendelse og omlægning af arealanvendelse, samt effekten ved dræning eller genoversvømmelse af skov, permanent græs, landbrugsareal og vådområder.

I overensstemmelse med retningslinjer i FN's klimaregnskab estimeres også det kulstoflager eller den emission, som er forbundet med forbrug af høstede træprodukter.

4.4.1 Indgangsdata

Oplysninger vedrørende arealanvendelse er baseret på fem rumligt varierende datasæt:

³¹ I reduktionsfaktoren på 0,733 ton CO₂-ækv. pr. ha er inkluderet en øget lattergasemission fra efterafgrøder. Efterafgrøder estimeres at øge udledningen af lattergas på sandjord henholdsvis lerjord med 0,005 og 0,113 ton CO₂-ækv. pr. ha. Mellemafgrøder estimeres at øge udledningen af lattergas på sandjord henholdsvis lerjord med 0,05 og 0,024 ton CO₂-ækv. pr. ha (Olesen, J.E. et al. : 2013).

³² Adgang til de emissionsfaktorer, som ligger bag implicite kulstoflagerfaktorer er en oplagt udviklingsmulighed for det kommunale klimaregnskab. Det gælder landbrugsjord og andre arealkategorier inden for arealanvendelse

³³ Det er muligt at fordele den nationale emission ligeligt på det samlede antal ha i Danmark. Det er muligt at opføre det samlede ha med frøgræs i Danmark og en kommune via GLR. Aktuelt er frøgræs slået sammen med andre planteavlskategorier, og opdeling vurderes ikke arbejdsindsatsen værd.

- 1) Arealanvendelse - et nationalt dækkende raster i 25×25 m opløsning for årene 1990, 2005, 2011-2018 hvor hver celle har en værdi, der koder for en arealanvendelse (Levin et al 2014),³⁴
- 2) Kulstof - et national dækkende raster i 30,4×30,4 m opløsning hvor hver celle beskriver en kontinuert kulstofprocent i jorden (Adhikari et al., 2013), 3) af skov, permanent græs og landbrugsjord. Kortet er re-samlet til 25*25 meter.
- 3) Genoversvømmelse - der beregnes her et raster i 25×25 m opløsning ud fra arealanvendelsen (1) (Levin et al 2014). En celle er genoversvømmet, hvis den fra 2005 til 2017 er ændret fra enten skov, landbrug eller permanent græs til vådområde³⁵.
- 4) Tørvegravning - et visuelt digitaliseret polygon datasæt, der beskriver areal med tørvegravning genereret pba. luftfoto) og
- 5) Dræn - et raster der dækker landbrugsfladen i 2018 i 30,4×30,4 m opløsning, hvor hver celle beskriver, om et område er drænet eller ej (Møller et al., 2018). Kortet er re-samlet til 25*25 meter.

Disse fem geografiske data er alle i relativ høj opløselighed, og det er derfor muligt at nedskalere NIR's nationale arealanvendelsesberegninger til kommunal skala. Dog skal det bemærkes at for dræn, findes der i Danmark kun geografisk information på landbrugsfladen og dele af det permanente græs, som tidligere var landbrugsflade. Disse data kan derfor ikke anvendes til de kommunale beregninger for drænet skov. For landbrugsfladen anvendes derfor det geografiske drænkort (Møller et al., 2018), og til at estimere drænedede områder for skov, benyttes det nationale klimaregnskabs estimerede procentsatser (NIR 2019: 473). En sammenlægning af de fem geografiske lag i ArcGIS + de nationale procentsatser for drænedede skov muliggør arealberegninger inden for hver kommune³⁶

Til beregning af arealændringer og blivende arealanvendelse sammenlægges kun data 1 og 2 (data om arealanvendelse og kulstofprocent i jorden), som det også er tilfældet i det nationale klimaregnskabs beregninger. Arealændringer er baseret på ændringer fra 1990 til 2017 for skov og 2005 til 2017 for alle andre arealanvendelser. Indgangsdata om arealændringer til de kommunale klimaregnskaber er arealændringsmatricer, udarbejdet i ArcGIS, der beskriver størrelse af arealændringer og blivende arealer (tabel 5). Alle disse informationer er geografisk betinget.

Nedenfor ses en illustration af den arealændringsmatrice, som er anvendt.

---

³⁴ I hht. FN's retningslinjer skal der, i tilfælde af, at et område kan falde inden for mere end én kategori prioriteres i følgende rækkefølge: 1) bebygget område 2) landbrugsjord 3) skov 4) permanent græs 5) vådområde, permanent (sø), 6) vådområde, periodisk, 7) andet.

³⁵ Kortgrundlaget til beregning af arealanvendelsen er det bedst tilgængelige. Der pågår aktuelt et arbejde for yderligere at forbedre datagrundlaget vedr. vådområder (pers.kommunikation G. Levin)

³⁶ Bemærk, at resultatet vil afhænge af, hvordan disse data tolkes og sammenstilles (fx alt efter om der regnes med gennemsnitligt kulstofindhold eller fordelingen af forskellige klasser af kulstofindhold indenfor de anvendte geografiske enheder).

År 2018 År 2005	Areal 1	Areal 2	Areal 3	Areal 4	Areal i 2005
Areal 1	Uændret	Arealændring fra areal 1 til areal 2 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 1 til areal 3 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 1 til areal 4 fra 2005 til 2017	Sum areal 1
Areal 2	Arealændring fra areal 2 til areal 1 fra 2005 til 2017	Uændret	Arealændring fra areal 2 til areal 3 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 2 til areal 4 fra 2005 til 2017	Sum areal 2
Areal 3	Arealændring fra areal 3 til areal 1 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 3 til areal 2 fra 2005 til 2017	Uændret	Arealændring fra areal 3 til areal 4 fra 2005 til 2017	Sum areal 3
Areal 4	Arealændring fra areal 4 til areal 1 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 4 til areal 2 fra 2005 til 2017	Arealændring fra areal 4 til areal 3 fra 2005 til 2017	Uændret	Sum areal 4
Areal i 2018	Sum areal 1	Sum areal 2	Sum areal 3	Sum areal 4	Totalt areal

Tabel 5. Teoretisk arealændringsmatrice

Estimerede arealanvendelse og arealændringer er udarbejdet af Aarhus Universitet.

Oplysninger vedrørende forbruget af træ stammer fra FAO's statistik, "Forestry Production and Trade" <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FO>. Det kommunale regnskab anvender tal for det samlede danske forbrug af træ, dvs. inklusive træprodukter, som importeres til Danmark og eksklusive træ som eksporteres. Det nationale danske klimaregnskab anvender derimod tal for den samlede danske produktion af høstet træ.

Begge metoder er tilladt efter FN's retningslinjer. At det kommunale klimaregnskab anvender forbrugsstatistikken skyldes, at det ikke er muligt at skaffe data på kommunalt niveau vedr. både produktion og forbrug af høstet træ (personlig kommunikation, KU IGN). Det er derfor nødvendigt at estimere kommunal brug af træ ud fra indbyggertal, når det gælder papir og ud fra antal m² bygningsarealer, når det gælder savtræ og træpaneler.

Blivende arealer og arealændringer

I henhold til internationale og nationale retningslinjer er en "blivende arealanvendelse" et område som har været tilplantet med skov i over 30 år (i Danmark) eller som har været permanent græs, landbrugsjord, vådområde, bebygget område eller andet i over 20 år.

En "ændring i arealanvendelse" karakteriserer et område, som er etableret med skov inden for de seneste 30 år eller som er etableret med vedvarende græs, dyrket landbrugsjord, vådområde bebygget område eller andet inden for de seneste 20 år.

Danmark har arealmålinger for 1990, 2005, 2011 og frem. Det vil sige, at vi for indgangsåret 2017 ved om et areal har været tilplantet med skov i 27 år, men ikke om skoven er over 30 år gammel. Tilsvarende ved vi, at et areal har været vedvarende græs, afgrøder, vådområder, bebygget område i 12 år, men ikke om arealet har været det samme i 20 år.

Danmarks nationale klimaregnskab regnskab kompenserer for de manglende oplysninger ved procentvise fordelinger. F.eks. at 85% af den skov som stod i 1990 er over 30 år gammel og 15% er kommet til inden for 30 år. På kommunalt niveau er disse procentfordelinger ikke hensigtsmæssige, fordi referencen til de arealbaserede data dermed går tabt. I Danmark er arealerne ikke geografisk tilfældigt fordelt - dvs. at i nogle kommuner kan mere end 85% af skoven være over 30 år gammel, mens der i andre kommuner kan være en betydeligt mindre andel af skoven, som er over 30 år gammel. Derfor ville en kommune f.eks. få et areal med skov, som ikke referer

til et reelt areal i kommunen, hvilket er uhensigtsmæssigt i planlægningen. Det kommunale klimaregnskab tilnærmer derfor 28 år gammel skov til 30 år gammel skov og 13 år gamle områder med landbrug, permanent græs, vådområde eller bebyggelse til 20 år gamle områder ³⁷.

4.4.2 Regnskabsdesign

Der er et regnskab knyttet til "Arealanvendelse og ændringer i arealanvendelse", som vist nedenfor

År		2018													
Enhed: ha		m ³													
Ændringer i areal samt høstet træ															
Geografisk klimaregnskab for landbrug og anden arealanvendelse															
Region Nordjylland															
Skov	(ha)						(m ³)	Årlig ændring i mængden af høstede træprodukter	Aktivitet	Emissioner (ton)					
	Landbrugsjord	Permanent græs	Vådområde (periodisk oversvømmet)	Vådområde (se. å. mv.)	Bebyggelse	Øvrigt areal				CO ₂ (emission)	CH ₄ (emission)	N ₂ O (emission)	C (lager/emission)	ton CO ₂ -ækv./ha	CO ₂ -ækv. totalt
Arealanvendelse															
89.544								Blivende skov >30 år (>28 år)					-23.806	1	87.290
	513.026							Blivende landbrugsjord >20 år (>13 år)					-417.508	3	1.530.864
		27.750						Blivende permanent græs >20 år (>13 år)					-28.050	4	102.851
			13.728					Blivende vådområde (tørvegravning) >20 år (>13 år)					0		0
				8.744				Blivende se. å. mv. >20 år (>13 år)					NO		NO
					80.790			Blivende bebyggelse >20 år (>13 år)					NO		NO
						10.350		Blivende øvrigt areal >20 år (>13 år)					NO		NO
								Mineralisering ved blivende areal							0
	18.035	1.543	221				24	Skovrejsning < 30 år (< 28år)					12.006	-2	-44.020
1.273		3.680	166				70	Omlægning til landbrugsjord < 20år (<13år)					-3.410	2	12.502
629	13.036	3					22	Omlægning til permanent græs < 20år (<13år)					-1.502	0	5.507
123	931	806						Omlægning til vådområde (periodisk oversvømmet) < 20år (<13år)					NO		NO
15	261	55						Omlægning til se. genslyngning å. mv < 20år (<13år)					NO		NO
117	2.438	145	9				39	Omlægning til bebyggelse < 20år (<13år)					-3.641	5	13.351
							0	Omlægning til øvrigt areal < 20år (<13år)							0
1.273		3.680						Mineralisering ved omlægning til landbrugsjord				1			445
629	13.036							Mineralisering ved omlægning til permanent græs				0			142
117	2.438	145						Mineralisering ved omlægning til bebyggelse				17			5.053
4.033	15.527	1.005						Dræning af organisk jord 6-12% OC	3.599	984	18		2	33.480	
	15.396	1.490						Dræning af organisk jord 12-100% OC	3.686	747			1	22.373	
	177	119						Genoversømning 6 - 12% OC		6				144	
	279	256						Genoversømning 6 - 100% OC		21				522	
								Tørvegravning		0	0			0	
			7.242					Periodisk oversvømmet vådområde		2.082			7	52.061	
	82							Naturbrand		137	13			7.153	
	22							Kontrolleret afbrænding af hede areal		36	3			1.883	
Brug af høstede træprodukter															
							-493.763	Savtræ i brug	54.377						54.377
							-211.587	Træpaneler i brug	-27.372						-27.372
							-152.254	Papir og pap i brug	21.960						21.960
Samlet emission udledning/lager									56.250	4.014	52	-465.912		1.880.566	

Figur 6. Regnskab for arealanvendelse og ændring i arealanvendelse

Regnskabet venstreside viser antallet af ha i kommunen, som anvendes til et givet formål eller det antal m³ semiforarbejdede træprodukter, som estimeres at være i brug i kommunen. Bemærk, at det samme areal f.eks. kan være blivende landbrugsareal og drænet organisk jord. Summen af arealerne på venstresiden af regnskabet er dermed større end kommunens samlede areal.

Den midterste grønne kolonne viser den type aktivitet som finder sted på arealet eller typen af igangværende forbrug af træ. Regnskabet højre side viser emission og lager af drivhusgasser. Negative CO₂ ækvivalenter viser fortrængning eller et lager af drivhusgas og positive CO₂ ækvivalenter viser emission af drivhusgas.

³⁷ I opgørelsesåret 2021 vil blivende skov kunne opgøres som 30 år gammel og i opgørelsesåret 2026 vil alle øvrige arealer kunne opgøres som 20 år gamle.

Ved at ændre antallet af ha i venstre side af regnskabet kan effekten af f.eks. øget skovrejsning på tidligere (blivende) landbrugsjord eller omlægning af organisk landbrugsjord til vådområde beregnes ³⁸.

Hvert delafsnit i dette kapitel refererer til et bilag. Bilag er nummereret med de fortsølgende bilagsnumre 6-11. Derudover henvises for hvert delafsnit til nummeret på den CRF tabel (Common Reporting format) i det Nationale klimaregnskab, som viser tilsvarende beregning for Danmark.

4.4.3 Bilag 6: Kulstoflager i skov (CRF tabel 4A)

Skov defineres som et område med træer, som er større end 0,5 ha og minimum 20 meter bredt. Træerne skal *på stedet* kunne nå en højde på mindst 5 meter med et kronedække på minimum 10%.

Det bemærkes, at landbrugsarealer tilplantet med juletræer også kategoriseres som skov, når de i øvrigt lever op til ovenstående definition. Dette er i overensstemmelse med det nationale danske regnskab for drivhusgasser.

Emissionsfaktorer

Det kommunale klimaregnskab anvender de emissionsfaktorer, som bliver angivet i Danmarks nationale klimaregnskabs CRF tabel 4A. Emissionsfaktorerne er opgjort på Tier II niveau ud fra stock change metoden, hvor forskellen i målt kulstofindhold på samlede arealer til Tid₁ og Tid₂ omegnes til en årlig opbygning eller et årligt tab ved at dividere med 30 (år). Et referenceniveau for det uberørte areal indgår også i beregningen.

Lager og emission af drivhusgasser afhænger af:

- Mængden af levende biomasse over og under jord
- Mængden af død biomasse
- Tykkelsen af skovbund
- Kulstofindholdet i jordbunden

Lager og emission afhænger af, om skoven er produktionsskov eller naturskov. Indtil videre bliver al skov i Danmark beregnet som produktionsskov. Derudover afhænger lager og emission af, hvilke træarter skoven er karakteriseret ved (f.eks. nåleskov, løvskov og blandet skov), af tilvæksten herunder som følge af klimatiske forhold (f.eks. temperatur, nedbør), dyrkningsforhold (f.eks. høst, ompløjningsdyber), inputtet af organisk materiale til jorden, og forstyrrelser i form af sygdomsangreb eller brand, mv. Der tages højde for alle disse forhold i den nationale beregning af emissionsfaktorer og emissionsfaktorerne vil derfor variere fra år til år. ³⁹ (Johannsen, V.K. et al., (2019)

---

³⁸ Dog, skal det bemærkes at det kommunale klimaregnskab benytter de samme faktorer som det nationale regnskab. Effektberegninger foretaget efter denne metode, vil derfor f.eks. vise resultat for en dansk gennemsnitsskov. Skovtyper varierer meget lokalt. Det kan derfor være en fordel at anvende en tabel over kulstofindhold for den skovtype som er dominerende i kommunen (f.eks. Kvist Johannsen et al, 2019).

³⁹ Institut for Geovidenskab og Naturressourcer ved Københavns Universitet har i 2019 publiceret rapporter "Kulstofeffekter ved skovrejsning" og "klimaeffekter ved urørt skov og anden biodiversitetsskov". Af disse rapporter fremgår tabeller med forskellig kulstoflagring for forskellige træarter og produktionstyper. Det er desværre ikke muligt at inkludere denne viden det kommunale klimaregnskabs

I 2018 viser regnskabet at den blivende skov, dvs. den skov som er over 30 år gammel har et **tab** af kulstof og dermed bevirker emission af klimagas. Dette resultat er betinget af de metoderegler, som er anvist af FN og den nationale sample-metode til måling af kulstofopbygning og tab i skoven. FN's metode tilskriver, at forskellen på kulstofopbygning skal angives pba. målinger fra et regnskabsår til et andet. Men anvender man i stedet et rullende gennemsnit for 5 år for enkeltfaktorerne i forhold til at måle kulstofopbygning vil tabet af kulstof og kulstofemissionen fra den blivende skov vendes til en kulstof**opbygning** og et kulstoflager i den blivende skov. I den nationale skovstatistik, anvendes 5 års rullende gennemsnit ⁴⁰.

4.4.4 Bilag 7: Kulstoflager i landbrugsjord, permanent græs, vådområder og bebygget område (CRF tabel 4B-E)

Landbrugsjord er arealer tilplantet med enårige landbrugsafgrøder og flerårige vedafgrøder som f.eks. bærbuske, frugttræer, pil og elefantgræs. Landbrugsjord rummer også hegn og småbiotoper, der falder uden for definitionen på skov, samt bræmmer og vej, der falder uden for definitionen på bebyggelse.

Permanent græs er defineret som hedearealer og buskbevoksede arealer samt marginaljorder i landbruget.

Vådområder er defineret som naturligt forekommende søer og åer (fuldt vanddække), kær og moser, drænet tørvegravningsjord, samt genetablerede vådområder/genoversvømmede arealer og nyetablerede søer.

Bebygget er areal med bygninger, infrastruktur, veje, samt kirkegårde og sportsfaciliteter.

Der regnes ikke lager og emission for såkaldt "Andet areal" i Danmark. Andet areal er f.eks. sten og klippegrund, samt sand og klitter.

Emissionsfaktorer

Det kommunale klimaregnskab anvender de emissionsfaktorer, som bliver angivet i Danmarks nationale klimaregnskabs CRF tabel 4B-E.

Lager og emission af drivhusgasser afhænger generelt af af:

- Mængden af levende biomasse over og under jord
- Mængden af død biomasse
- Kulstofindholdet i jordbunden

Landbrugsjord

For landbrugsjord, som vedbliver at være landbrugsjord, sker der ingen ændring i den levende biomasse på arealer med enårige afgrøder. Kulstofindholdet i biomassen gives hér en standardværdi tilsvarende kulstofindhold i vårbyg. Ved omlægning af et blivende landbrugsareal med

---

beregning af kulstoflager, da eksisterende arealdatabaser ikke kan skelne mellem typer af skov og træarter på et tilstrækkeligt nøjagtigt niveau. Såfremt det fremtidigt bliver muligt at opnå retvisende arealdata, skal emissionsfaktorerne genberegnes for de respektive skovtyper og træarter.

⁴⁰ Der pågår aktuelt et forskningsbaseret arbejde i forhold til at vurdere emissionsfaktorerne for blivende skov.

enårlige afgrøder til anden arealanvendelse sker et tilsvarende tab i kulstofindhold i levende biomasse. For flereårige vedafgrøder regnes en gennemsnitsværdi for typen af afgrøde jf. det nationale regnskab (NIR) tabel 6.13 side 449. Det samlede landbrugsareal med vedagtige afgrøder i Danmark udgør i 2017 0,07% det totale areal i Danmark. På grund af det lille samlede areal med vedafgrøder i Danmark er det kommunale areal med de forskellige typer vedafgrøder ikke opgjort separat i det kommunale klimaregnskab. Samlet sker beregningen på et Tier II niveau ⁴¹.

Der sker ingen beregning af død biomasse for ovennævnte biomassetyper på landbrugsjord.

Kulstofændringer i mineralsk jord beregnes med modelleringsværktøjet C-TOOL, som er udarbejdet af Aarhus Universitet. Måling sker på Tier III niveau. Kulstofændring i organisk jord 6-100% OM (organisk materiale) er beregnet ud fra danske forskningsresultater. Kulstofændring i organisk jord 6-12% fastsættes som 50% af kulstofændring af jord med 12-100% OM. Beregningen sker på Tier II niveau.

Permanent græs

For permanent græs som vedbliver at være permanent græs beregnes ingen ændring i kulstofindholdet i levende biomasse. Der er ingen død biomasse på arealer med permanent græs og derfor heller ingen kulstofbinding i død biomasse. Ved omlægning af et permanent græsareal beregnes en ændring i levende biomasse med nationale emissionfaktorer på Tier II niveau. Opbygning af kulstof i mineralsk jord for permanent græs som ejes af landbruget opgøres under landbrugsareal, og angives som ikke estimeret (IE) under arealet med permanent græs. For græsarealer som ikke er ejet af landbruget beregnes ikke kulstofopbygning i mineralsk jord. Der er fastsat en national emissionsfaktor for organisk jord for permanente græsarealer. Opgørelsen er på Tier II niveau

Vådområde

Der er ingen ændring i kulstoflageret for levende og død biomasse for vådområde som vedbliver at være vådområde. Kun for tørvegravningsjord er beregnet en ændring i jordens indhold af kulstof ud fra den mængde tørv som fjernes fra jorden. Der beregnes CH₄ og N₂O emissioner fra tørvegravningsjord.

Der beregnes ændring i kulstof for levende biomasse for vådområder, der er etableret siden 2012 og til 2017 (Landbrugstyrelsen 2019). Her beregnes en kulstofopbygning på 4000 kg tørstof pr ha levende biomasse over jord og 1200 kg tørstof pr. ha levende biomasse under jord. Når skov omlægges til vådområde beregnes et øjeblikligt tab af død biomasse på 100%, Der konverteres ved at beregne 0,5 kg C pr. kg tørstof. Der beregnes ingen kulstofændring i jorden ved omlægning til vådområde.

Bebygget areal

Der sker ingen ændringer kulstoflageret i levende biomasse, død biomasse eller jordbunden i bebygget areal som vedbliver at være bebygget areal. Ved omlægning til bebygget areal sker en opbygning i kulstofpuljen på levende biomasse over jord på 2200 kg tørstof pr ha og i levende biomasse under jord på 2200 kg tørstof pr ha. Jordens indhold af kulstof er på 96,7 ton C pr ha som opbygges over 100 år.

---

⁴¹ Spørgsmålet vedr. kulstofopbygningen i landbrugsjord kan være et muligt udviklingsområde for det nationale og kommunale klimaregnskab. Det skyldes at kulstofopbygningen i f.eks. græs i omdrift er betydeligt højere end opbygningen i vårbyg, som er referenceafgrøden. Tilsvarende er der for nyligt foretaget en analyse af kulstofopbygningen i hegn. Hegn indgår under landbrugsjord, men har forskellig udbredelse i forskellige kommuner i Danmark.

4.4.5 Bilag 8: Emission fra drænet og genoversvømmet areal (CRF tabel 4II)

Der beregnes emissioner fra dræning af skov, landbrugsjord, permanent græs, samt fra vådområdekategorierne tørvegravningsjord og delvis vanddækket vådområde.

Det kommunale klimaregnskab anvender de samme emissionsfaktorer, som bliver angivet i Danmarks nationale klimaregnskabs CRF tabel 4II.

Skov

Der benyttes en FN standardværdi til at beregne N₂O emission fra drænet organisk skovjord og N₂O emission fra genoversvømmet skovareal sættes til 0. Beregningen sker på Tier I niveau. CH₄ emissionfaktorerne for drænet organisk skovjord er IPCC standardværdier på Tier I niveau. (Jf. tabel 6.10 i det nationale klimaregnskab (NIR 2019)). Emission fra genoversvømmet organisk skov jord er ikke estimeret. Der sker ikke ikke CH₄ emission fra genoversvømmet mineralsk skovjord.

Landbrugsjord og permanent græs

N₂O emissioner fra landbrugsareal og permanent græs beregnes under regnskabet for planteavl. Der benyttes én FN standardværdi til at beregne CH₄ emission fra genoversvømmet organisk landbrugsareal med organisk indhold på 12-100% OM og en anden FN standardværdi til bergne emission fra genoversvømmet organisk permanent græsareal. For jord med organisk indhold på 6-12% halveres emissionsfaktorerne.

Vådområde

Faktorerne til beregning af N₂O og CH₄ emission fra tørvegravningsjord er FN standardværdier på Tier I niveau. De fremgår af tabel 6.10 i det nationale klimaregnskab (NIR 2019).

4.4.6 Bilag 9: Direkte emission af N₂O som følge af mineralisering og opbygning eller tab af organisk materiale (CRF tabel 4 IV)

Nitrogenindholdet (N) i jorden kan beregnes ud fra indholdet af kulstof (C) via en C:N ratio.

En FN standardværdi på 1% af jordens nitrogenindhold emitteres som N₂O i forbindelse med omlægning fra et areal til et andet. Tier I niveau. Dog emitterer der kun lattergas når der omlægges til et areal med mindre kulstofindhold end det foregående areal.

Det kommunale klimaregnskab benytter de samme emissionsfaktorer til beregning af emission af lattergas, som følge af mineralisering i jorden, som fremgår af CRF tabel 4IV. Beregningen sker dermed på Tier II niveau, hvor der benyttes nationale værdier for kulstofindholdet i jorden i de forskellige arealtyper. Den nationale beregning tager afsæt i ligning nr. 11.8 i IPCC 2019 (2006) bd. 4. kap. 11 side 11.20.

Vedrørende direkte lattergasudslip bemærkes, at al gødskning af landbrugsjord inklusive gødskning af juletræer opgøres i regnskabet for i landbrug og *ikke* i regnskabet for arealanvendelse og ændret arealanvendelse. Dette tilsvare metoden i det nationale klimaregnskab.

4.4.7 Bilag 10: Emission fra afbrændning af biomasse (CRF tabel 4V)

Naturbrande forekommer sjældent i Danmark pga. det fugtige klima. Normalt brænder mellem 0 og 10 ha pr. år.

Oplysninger om kontrolleret afbrænding af hedeareal indhentes årligt fra Naturstyrelsen, som opgør hedeafbrænding inden for statskovsdistrikter. Der kan være andre hedearealer som afbrændes inden for kommunegrænsen end de, som ejes af staten. En kommune skal godkende al hedeafbrænding inden for kommunegrænsen. Hvis en kommune derfor har bedre oplysninger om arealer, hvor der foretages hedeafbrænding, kan kommunen indtaste disse tal for det relevante år.

Der anvendes en FN standard faktorer på Tier 1 niveau til at beregne emission fra kontrolleret afbrænding.

4.4.8 Bilag 11 Kulstoflager/emission fra brug af træprodukter CRF tabel 4G)

FN's Klimaregnskab tillader forskellige metoder til at beregne kulstoflager eller emission fra den pulje af høstede træprodukter, som er i brug i et enkelt år. I overensstemmelse med FN's retningslinjer vælger et land eller en kommune, om lageret skal beregnes ud fra den mængde halvfabrikerede træprodukter der *produceres* inden for lande- / kommunegrænsen eller den mængde der *forbruges* inden for lande-/ kommunegrænsen.

Det nationale danske klimaregnskab estimerer kulstoflageret i eller emissionen fra høstede træprodukter ud fra dansk produktion af de halvfabrikerede træprodukter, savtræ, træpaneler og papirvarer og pap. Denne metode er ikke mulig af anvende på kommunalt niveau. Det skyldes mangel på data for produktion på kommunalt niveau, samt at produktion er meget forskellig fra skov til skov. Antal ha skov inden for kommunegrænsen kan ikke benyttes som nøgle til fordeling af den nationale produktion af høstede træprodukter.

Derfor benytter det kommunale klimaregnskab FN's metode til at estimere kulstoflager ud fra det nationale forbrug af savtræ, træpaneler og papirvarer og pap.

Forbruget af savtræ og træpaneler fordeles efter det totale antal kvadrater i kommunens bygningsbestand i forhold til det totale antal kvadratmeter i den nationale bygningsbestand. Det sker ud fra en forudsætning om at forbruget er nogenlunde ligeligt fordelt pr. m² bygningsareal⁴².

Forbruget af papirvarer og pap fordeles efter antal indbyggere i kommunen i forhold til det totale antal indbyggere i Danmark. Det sker ud fra en forudsætning om, at forbruget fordeler sig nogenlunde ligeligt pr. indbygger i Danmark.

Det kommunale estimat for kulstoflager eller emission fra høstede træprodukter er således beregnet på Tier 1 niveau. Pga. opgørelsesmetoden kan en kommune ikke måle en øget kulstofopbygning ved anvendelsen af træ i den kommunale bygningsmasse. Kun en generel national indsats vil være målbar på kommunalt niveau.

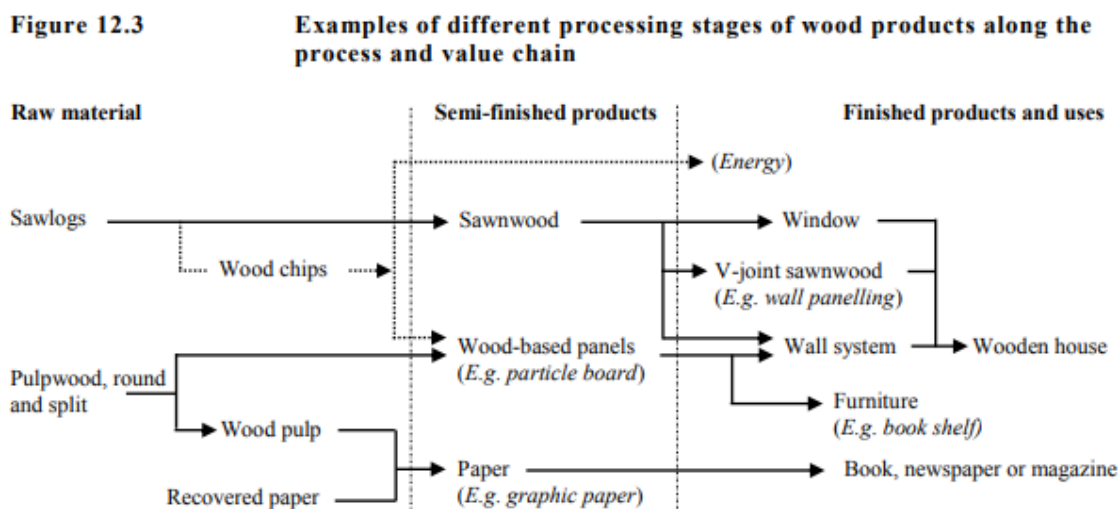
Beregning af puljen af høstede træprodukter

---

⁴² Bygningsbestandens areal er indtil videre anslået at være den bedst tilgængelige fordelingsnøgle, men her kan være et område for videreudvikling af det kommunale klimaregnskab. Information om bygningsbestandens areal hentes fra <https://www.statistikbanken.dk/BYGB34>

Høstede træprodukter bliver i henhold til FN's retningslinjer opdelt i 3 halvfabrikerede produkt-kategorier, nemlig savtræ, træpaneler samt papir og pap. Nedenstående figur viser hvordan disse produktkategorier indgår i værdikæden for træprodukter.

Figur 7. Værdikæden for træprodukter. Kilde: figur 12.13 i IPCC 2006, bind 4,

Størrelsen af det årlige kulstofindhold og årlig nettoændring i puljen af høstede træprodukter, som er i brug, estimeres ud fra det årlige inflow af træprodukter til puljen samt det årlige outflow.

Et inflow beregnes som summen af dansk produktion og import fratrukket eksport af dansk produceret træ. (jf. formel 12.6 IPCC 2019 kap. 4)

Et outflow beregnes ud fra FN's standard-halveringstid for de 3 produktkategorier savtræ, træpaneler samt pap og papir. Standard-halveringstiden er et estimat for det antal år, det tager for halvdelen af et træprodukt af en bestemt type at blive taget ud af puljen – dvs. ophøre med at være i brug. (Jf. formel 12.2. i IPCC 2019 kap.4.) Halveringstiden for savtræ er af IPCC opgivet til 35 år, for træpaneler er den 25 år og for papir og pap er halveringstiden 2 år inklusiv genanvendelse (Se bilag 11 for en uddybning af den formel som anvendes).

For at kunne estimere kulstofpuljen i træprodukter et givet år og ændringer mellem årene, er det nødvendigt at kende den historiske brug af træprodukter. Der vil sige, at det historiske inflow og outflow fra puljen skal inkluderes i beregningen. Her anvender det kommunale regnskab (ligesom det nationale danske klimaregnskab) en forudsætning om, at kulstofpuljen var på et stabilt stadie i 1990. Dette stabile stadie beregnes ud fra FN's retningslinjer. (Jf. formel 12.4. I IPCC 2019 kap. 4)

Beregning af kulstoflager og CO₂-ækv. i puljen af høstede træprodukter

Kulstofindholdet i høstede træprodukter beregnes ud fra tørstofindhold pr m³ og kulstofindholdet i hver af de tre produktkategorier savtræ, træpaneler samt papir og pap. Kulstofkonverteringsfaktoren er givet i tabel 12.1 (IPCC 2019 kap 4)

Det kommunale klimaregnskab anvender FN's standardværdier til at beregne kulstofindhold i kulstofpuljen (Det nationale danske klimaregnskab anvender nationale værdier, men for dansk produceret træ)

Det samlede CO₂ lager i høstede træprodukter beregnes som summen af kulstofindhold i de 3 produktkategorier.

5 Regnskab for affald og spildevand

Dette kapitel beskriver metoderne og regnskabposterne til at beregne emission af drivhusgasser for sektoren affald, spildevand.

Sektoren er opdelt i følgende emissionskategorier: Bortskaffelse af fast affald, biologisk behandling af fast affald, forbrænding og åben forbrænding af affald, spildevandsrensning og udledning, samt tilfældige brande.

I Danmark er affalds og spildevandsproduktion en begrænset kilde til udledning af drivhusgas. Som helhed bidrager sektoren i ca 2% af den samlede nationale udledning af drivhusgasser. Sektorens samlede udledning af drivhusgas er faldet med knap 40% i perioden 1990 til 2017, primært som følge af en 60% reduktion i udledning fra deponier. Som følge af tidligere vedtaget forbud vil emission fra deponi fortsætte med at falde fremadrettet.

Til at opgøre emissioner fra affalds- og spildevandssektoren, anvender det kommunale klimaregnskab data fra det nationale klimaregnskab (NIR) og fordeler den samlede nationale emission relativt pr indbygger i kommunen.

Der er et regnskab knyttet til "affald, spildevand og tilfældige brande som vist i nedenstående figur.

År		2018		
Enhed	Ton	Antal		

Regnskab for affald, spildevand og tilfældige brande

Geografisk klimaregnskab for affald & spildevand

Region Nordjylland

(stk.)	(ton)				Aktivitet	(ton)			
	Spildevand	Forbrænding af affald	Biologisk behandling af fast affald	Bortskaffelse af fast affald		CO ₂	CH ₄	N ₂ O	CO ₂ -ækv. total
									
					<i>Affald:</i>				
				71.844	Håndterede bortskaffelsessteder		2.301		57.534
				58	Uhåndterede bortskaffelsessteder		1		36
					Ukategoriserede bortskaffelsessteder				0
					NO ¹⁾ Kompostering		435	29	19.393
					NO ¹⁾ Anaerob omsætning på biogasanlæg		1.028		25.689
				488	Affaldsforbrænding	143	0	0	181
				1.184	Åben forbrænding af affald	182	8	0	428
					<i>Spildevand:</i>				
	NO ¹⁾				Husholdningsspildevand		206	20	11.231
	NO ¹⁾				Industrielt spildevand			4	1.053
	NO ¹⁾				Andet				0
					<i>Tilfældige brande:</i>				
888					Utlisgtede bygningsbrande	1.203	7		1.379
388					Utlisgtede bilbrande	632	1		665
1.276	0	1.672	0	71.903	Total	2.160	3.988	53	117.589

1) Mængder er ikke tilgængelige

Figur 8. Regnskab for Affald og spildevand

Regnskabets venstre side viser de hovedkategorier, som affalds og spildevandssektoren rapporteres i. Den midterste grønne kolonne viser den aktivitet, som inden for en hovedkategori bevirker udledning af drivhusgas. Højre side i regnskabet viser udledningen af forskellige drivhusgasser i ton.

Hovedkategorien, 'bortskaffelse af fast affald' omfatter CH₄-emission fra fast affald deponeret på deponeringsanlæg og er en af de primære kilder til affaldssektorens samlede emission af CO₂-ækvivalenter.

Hovedkategorien, 'Biologisk behandling af fast affald', består af aktiviteten 'kompostering' og aktiviteten 'anaerob omsætning på biogasanlæg'. Kompostering inkluderer CH₄- og N₂O-emissioner fra kompostering af have- og parkaffald, organisk affald fra husholdninger, slam og hjemmekompostering af have- og vegetabilsk madaffald. Aneorob omsætning på biogasanlæg vedrører det utilsigtede metanudslip og flaring fra biogasanlæg.

Hovedkategorien, 'Forbrænding og åben forbrænding af affald', omhandler emissioner der primært er inkluderet i energisektoren, da al forbrænding af kommunalt, industrielt, medicinsk og farligt affald mv. i Danmark foregår med energiudnyttelse. Emissioner fra forbrænding af affald på forbrændingsanlæg rapporteres i energisektoren. Forbrænding af affald inkluderer desuden CH₄- og N₂O-emissioner fra kremering af mennesker og dyr.

Hovedkategorien 'Spildevandsrensning og – udledning' omhandler emission fra behandling og udledning af spildevand. Flere større rensningsanlæg er energiproducerende og emissionerne herfra indgår i energisektoren. Emissioner fra afbrænding af tørret slam indgår ligeledes i energisektorens, mens emissioner fra spredning af slam på marker indgår i landbrugssektorens under planteavl.

Hovedkategorien, 'andet', omfatter CO₂-, CH₄- og N₂O-emissioner fra utilsigtede byggebrande og utilsigtede køretøjer.

5.1 Affald

Det kommunale klimaregnskab for affald er baseret på det nationale regnskab for emission af drivhusgasser, der er baseret på nationale databaser, som administreres af Miljøstyrelsen under Miljø- og Fødevareministeriet.

I 2010 implementerede Miljøstyrelsen et nyt affaldsdatasystem (ADS) for at indsamle data og udarbejde affaldsstatistikker. Dette affaldsrapporteringsystem indeholder statistik over affaldsmængder i henhold til affaldsproducenten og mængden af affald efter behandlingstype, f.eks. deponering. Statistikken henviser til modtageren, dvs. modtagere af produceret affald (affaldsindsamlingsfirmaer, og modtagere af affald til behandling).

I det nationale regnskab er der fortsat usikkerhed med hensyn til de indberettede data. Usikkerheden med hensyn til affaldsdata i ADS bliver endnu større, når disse betragtes for de enkelte kommuner.

I det kommunale klimaregnskab er det derfor valgt, at anvende de foreliggende nationale data, der fordeles forholdsmæssigt på kommuneniveau i forhold til indbyggertal. Der tages således

ikke hensyn til affaldets oprindelse og og heller ikke til karakteristika for affaldsbehandling, affaldets sammensætning, anlægsspecifikke forhold, mv., på de områder, hvor den enkelte kommune måtte være anderledes end landet som helhed. Data er på Tier I niveau ⁴³

5.1.1 Bilag 12: Bortskaffelse, biologisk behandling og forbrænding af affald (CRF-tabel 5.A, 5.B og 5.C)

De emissioner der vedrører affald, som anvendes til energiformål, indgår i energiregnskabet for den kommune, hvor affaldshandlingen og udnyttelse af energien foregår.

Bortskaffelse af fast affald (CRF-tabel 5.A)

Den vigtigste aktivitet i sektoren er bortskaffelse af fast affald på land med CH₄-emissioner, der bidrager med godt 50% af den samlede sektors drivhusgasemission. CH₄-emissionen fra bortskaffelse af fast affald er siden 1990 faldet godt 60%, som følge af forbud mod deponering af organisk affald og et samlet fald i deponering af affald på grund af, at affald i stigende grad er blevet genanvendt eller anvendt til kraft- og varmeproduktion.

CH₄-emission fra deponering af affald hidrører fra anaerob nedbrydning af kulstof i det deponerede materiale, der sker over tid. I beregningen af den årlige emission indgår både tidligere års deponerede affald og samme års deponerede affald. Gradvis afgang fra deponier vil fortsætte i årene frem og nærme sig 0 i år 2050.

Emission fra danske deponier af fast affald beregnes i henhold til ligning 7.2.1, 7.2.2, 7.2.3, 7.2.4, 7.2.5, 7.2.6, 7.2.7, 7.2.8 og 7.2.9 i Danmarks nationale klimaregnskab , Kapitel 7.2 (NIR 2019).

Der kan desuden henvises til Anneks 3F Affald (DCE 2019):

- Tabel 3F-1.1 Emissioner fra affaldssektoren, CO₂-ækvivalenter.
- Tabel 3F-2.1 Alt nationalt produceret affald kategoriseret efter håndteringsmetode indsamlet til ISAG-databasen 1994-2009 og det nye affaldsrapporteringssystem for 2010-2016
- Tabel 3F-2.2 Årlige mængder deponeret affald, brutto metanemission, indvundet metan til biogasproduktion, oxideret metan i det øverste lag og resulterende nettoudledning for danske affaldsdepoter.
- Tabel 3F-2.3 Årlige mængder deponeret inert⁴⁴ og nedbrydeligt affald tildelt i henhold til 18 identificerede affaldstyper, der er karakteriseret i henhold til deres DOCi⁴⁵ og nedbrydningshastighed kvantificeret med deres halveringstid, t_{1/2}.
- Tabel 3F-2.4 Europæiske affaldskoder tildelt i henhold til 18 karakteriserede affaldstyper.
- Tabel 3F-2.5 Fraktioneret distribution af affaldstyper i hele tidsserierne 1990-2017.

⁴³ Ved forbedring af datakvalitet i ADS kan det overvejes at disaggregere data på kommunalt niveau.

⁴⁴ Affald, der ikke undergår nævneværdige fysiske, kemiske, eller biologiske forvandlinger

⁴⁵ Indhold af nedbrydeligt organisk kulstof.

Biologisk behandling af fast affald (CRF-tabel 5.B)

Biologisk behandling af fast affald er den næststørste bidragyder til affaldssektorens samlede drivhusgasemission i 2017.

Den biologisk behandling af fast affald bidrog nationalt til den samlede affaldssektors udledning af CO₂-ækvivalenter med 36 % i 2017. CH₄-emissioner fra biologisk behandling af fast affald svarede til 28 %, mens N₂O-emissionerne bidrog med 8 % af den samlede drivhusgasemission fra affaldssektoren.

Emissionerne fra biologisk behandling af fast affald er i perioden 1990 til 2017 steget med 689 % for CH₄ og 607 % for N₂O, som følge af en stigning i antallet af biogasanlæg og mængden af bioaffald, der er kompostet i Danmark. Grunden til at emissioner fra kompostering og biogasproduktion er steget siden 1990, er således en stigning i mængden af affald, der komposteres og omsættes anaerobt. Udledningen forventes fortsat at stige på grund af øget produktion af biogas. Biogasbranchen har dog sat et mål om et metan udslip på max 1% af den samlede biogasproduktion fra et biogasanlæg. Aktuelt er der variation i det utilsigtede metanudslip fra danske anlæg.

Opgørelse af emissioner fra biologisk behandling af fast affald fremgår af Denmark's National Inventory Report 2019, Kapitel 7.3, herunder opgørelse af emissioner fra kompostering, Kapitel 7.3.1 og emission fra biogasanlæg, Kapitel 7.3.2.

Der kan desuden henvises til Anneks 3F Affald DCE 2019):

- Tabel 3F-3.1 Nationale emissioner fra kompostering - 1990 til 2017.
- Tabel 3F-3.2 Aktivitetsdata for kompostering af affald.
- Tabel 3F-3.3 Aktivitetsdata og metanemissioner fra anaerob omsætning på gødningsbaserede biogasanlæg.

Forbrænding og åben forbrænding af affald (CRF-tabel 5.C)

Da hovedparten af det affald, såvel kommunalt, industrielt og farligt affald, der indgår i 'Forbrænding og åben forbrænding af affald' anvendes i kraft- og varmeproduktion, indgår emissioner herfra i energisektoren.

Emissioner fra forbrænding og åben forbrænding af affald består ud over emissioner fra kommunalt, industrielt og farligt affald også af emissioner fra kremering af mennesker og dyr. Opgørelse af emissioner fra kategorien forbrænding og åben forbrænding af affald fremgår af Denmark's National Inventory Report 2019, Kapitel 7.4.

Der kan desuden henvises til Anneks 3F Affald (DCE 2019):

- Tabel 3F-4.1 Samlet emission af drivhusgasser fra kremering af mennesker og dyr.
- Tabel 3F-4.2 Aktivitetsdata for kremering af mennesker.
- Tabel 3F-4.3 Aktivitetsdata for kremering af kæledyr, (direkte kontakt med alle danske krematorier til kæledyr).

5.2 Spildevand

Det kommunale klimaregnskab for spildevand er baseret på det nationale drivhusgasregnskab, der er baseret på nationale databaser, som administreres af Naturstyrelsen under Miljø- og Fødevareministeriet.

Fra 2007 overtog kommunerne myndighedsrollen for kommunale renseanlæg og dermed dataansvaret for en række spildevandsdata, fastlagt i dataansvarsaftalen mellem KL, regionerne og Miljøministeriet. Data afrapporteres af kommunerne selv (www.miljøportalen.dk).

Det nationale regnskab for drivhusgasser fra behandling og udledning af spildevand, der fremgår af det nationale klimaregnskab (NIR 2019), kapitel 7.5, omhandler CH₄ og N₂O fra spildevandsbehandlingsprocesser og fra udløbsspildevand. CH₄-emission fra spildevandsbehandling kommer fra anaerobe behandlingsprocesser på de kommunale renseanlæg, mens N₂O kommer fra anaerobe såvel som aerobe behandlingsprocesser, hvorfor de i opgørelserne er inkluderet et mindre bidrag fra udløbsspildevandet.

Spildevandsbehandling bidrog i 2017 med 10,4 % af den samlede affaldssectors udledning af CO₂-ækvivalenter. CH₄-emissionerne fra spildevandshåndtering er i perioden fra 1990 til 2017 steget med 102,7 %, mens N₂O-emissionen er faldet med 41,2 %. Samlet er emissionerne fra spildevand reduceret med 19% i perioden 1990-2017.

I det kommunale klimaregnskab anvendes Tier 1-niveau i forbindelse med opgørelse af emissioner for spildevand, hvor de nationale emissionsdata for spildevand fordeles på kommuneniveau i forhold til indbyggertallet i den pågældende kommune.

Baggrund herfor er, at behandling og udledning af spildevand for det første i flere tilfælde ikke følger kommunegrænserne og for det andet at udledningen af CO₂-ækvivalenter fra spildevandsbehandling kun udgør omkring 10 % af den samlede affaldssectors udledning af CO₂-ækvivalenter, der som tidligere nævnt for 2017 kun udgør 2,3 % af det nationale regnskab for drivhusgasser.

Tier 1-metoden tager ikke hensyn til spildevandets oprindelse, karakteristika, anlægsspecifikke behandlingsprocesser og ulige fordeling i industriers type samt bidrag til de kommunale renseanlæg. De nationale emissioner indeholder bidrag fra ferskvands- og saltvandsdambrug, spredt bebyggelse, regnvandsbetingede udløb og særskilt industri. På Tier 1-niveau tages der ikke hensyn til den geografiske ujævne fordeling af kilder i opgørelse af CH₄- og N₂O-emissioner på kommuneniveau, idet den nationale emission udelukkende fordeles efter antal indbyggere i kommunen.

De emissioner der vedrører spildevand, som anvendes til energiformål, indgår i energiregnskabet for den kommune, hvor spildevandsbehandlingen og udnyttelse af energien foregår.

5.2.1 Bilag 13: Behandling og udledning af spildevand (CRF-tabel 5.D)

Data vedrørende spildevandsbehandling, herunder f.eks. data for N, P, biologisk iltbehov (BOD) og kemisk iltbehov (COD) indsamles af Miljøstyrelsen for alle punktkilder i forbindelse med det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA).⁴⁶

Den del af befolkningen, som ikke er tilsluttet det kommunale kloaksystem, har typisk septiktanke, hvoraf mange bliver tømt en gang om året. Det indsamlede slam herfra bringes til det kommunale rensningsanlæg og indgår i regnskab herfor.

Eventuelle bidrag til CH₄-emission fra anaerob forbehandling af industrispildevand, forud for tilledning til det kommunale kloaksystem, er ikke medtaget i den nationale opgørelse.

Data om energiproduktion fra spildevandsrensningsanlæg med anaerob slambehandling rapporteres i energistatistikken. Data herfor modtages fra Energistyrelsen og fremgår af tabel 7.5.1 og bilag 3F, tabel 3F-5.1. Disse data inkluderer ikke oplysninger om udluftning eller flaring, hvilke dog er inkluderet i de rapporterede bruttoproduktionsdata

Opgørelse af CH₄-emission fra rensningsanlæg beregnes i henhold til ligning 7.5.1, 7.5.2, 7.5.3 og 7.5.4, mens N₂O-emissioner beregnes i henhold til ligning 7.5.6, 7.5.7 og 7.5.8 i Denmark's National Inventory Report 2019, Kapitel 7.5.

Der kan desuden henvises til Anneks 3F Affald (DCE 2019):

- Tabel 3F-5.1 Produceret, nyttiggjort og udledt CH₄ fra spildevandsrensning, 1990-2017.
- Tabel 3F-5.2 N₂O emissioner fra spildevand, 1990-2017.
- Tabel 3F-5.3 Tidsserier for bidrag fra industrielt spildevand til det indstrømmende TOW på danske spildevandsrensningsanlæg, befolkningsantal, målte BOD- og COD-data og resulterende COD/BOD-forhold, 1990-2017.
- Tabel 3F-5.4 Kvælstofindhold i det indstrømmende spildevand.

5.3 Tilfældige brande

Tilfældige brande, der er en underkategori til CRF kategori 5.E, Andet, omfatter tilfældige brande i bygninger og biler.

5.3.1 Bilag 14: Tilfældige brande (CRF tabel 5.E)

Det nationale regnskab for drivhusgasser fra tilfældige brande fremgår af NIR 2019, kapitel 7.6. Emissionerne i form af CH₄, N₂O og CO₂ fremgår af tabel 7.6.1. Herudover kan henvises til Anneks 3F Affald DCE 2019) tabel 3F-6.1-3F-6.8.

---

⁴⁶ Hvis brugere af det kommunale klimaregnskab fremadrettet ønsker spildevandsudledningen opdelt på kommunalt niveau kan det derfor principielt lade sig gøre.

6 Industrielle processer og industriel produktanvendelse

Dette kapitel beskriver metoderne og regnskabposterne til at beregne emission af drivhusgasser for emissionssektoren "Industrielle processer og industriel produktanvendelse".

Sektoren er opdelt i følgende emissionskategorier: mineralsk industri, kemisk industri, metalindustri, ikke energirelateret brug af brændstof og opløsningsmidler, elektronikindustri, produktanvendelser som erstatning for ozonlagsnedbrydende stoffer, samt anden produktfremstilling og anvendelse.

Industrielle processer udgør jf. det nationale klimaregnskab ca. 3 % af de samlede drivhusgasemissioner for Danmark. Størsteparten (66 %) af emissionerne i sektoren kommer fra mineralsk industri. Inden for mineralsk industri er cementproduktion langt den største emissionskilde med over 80% i alle årene fra 1990- 2017. 20% af sektorens samlede emission kommer i 2017 fra produktanvendelser som erstatning for ozonlagsnedbrydende stoffer. 9% af sektorens emission kommer fra ikke energirelateret brug af brændstof og opløsningsmidler. 5% kommer fra anden produktanvendelse og fremstilling. Kemisk industri og elektronikindustri udgør tilsammen under 0,1% af den samlede emission.

6.1 Regnskab for Industrielle processer og produktanvendelse

Der er et regnskab knyttet til "Industrielle processer og industriel produktanvendelse, som vist i nedenstående figur.

År		2018						Industrielle processer												
Enhed		ton										Region Nordjylland								
		Geografisk klimaregnskab for industrielle processer og produktanvendelse						Region Nordjylland												
Industriproduktion (ton)							Aktivitet							Emissioner (ton)						
Mineralsk industri	Kemisk industri	Metalindustri	Brug af brændstof og opløsningsmidler (ej energirelateret)	Elektronikindustri	Ozon-erstatende produkter	Anden produktfremstilling og anvendelse	PlanEnergi							CO ₂	CH ₄	N ₂ O	F-gasser (HFC, PFC) - CO ₂ -ækv.	CO ₂ -ækv. total		
							Cementproduktion	1.159.742									1.159.742			
							Kalkproduktion	7.130									7.130			
							Glasproduktion										0			
4.577							Keramik										0			
							Anden anvendelse af sodaaske	1.876									1.876			
							Våd reggasrensning	3.257									3.257			
							Stenudsproduktion	8.655									8.655			
							Fremstilling af ikke metaltholdige produkter										0			
							Anden råstofindvinding										0			
	6.043						Produktion af katalysatorer og nitrat gødning	121									121			
							Produktion af kemiske ingredienser										0			
							Pesticid produktion										0			
							Produktion af læreprodukter										0			
		61					Sekundær produktion af bly	12									12			
			5.230				Forbrug af smøremiddel	3.243									3.243			
			2.067				Forbrug af paraffinoks	5.973	0	0							5.994			
			74.344				Forbrug af opløsningsmidler	5.947									5.947			
			416.774				Asfaltering af vej	96	2								142			
			6.013				Produktion af tegpap	2									2			
			3.821				Urea anvendt i katalysatorer	917									917			
							Optiske fibre										0			
							Køling ved ekstremt lav temperatur										0			
							Køling og airconditionering						58.230				58.230			
							Skumbæsemidler						79				79			
							Aerosoler						1.301				1.301			
							Medicinsk forbrug					4					1.215			
							Drivmiddel til tryk- og aerosolprodukter					2					531			
							Plynerker	25	1			1					406			
							Tobak				2	0					63			
							Trækul (grillkul)				5	0					127			
							Brug af elektronisk udstyr										0			
4.577	6.043	61	508.248	0	0	2.125	Total	1.196.998	9	7	59.611					1.258.991				

Figur 9. Regnskab for Industrielle processer og industriel produktanvendelse

Regnskabet venstre side viser mængden i ton af en given råvare eller produkt, som bruges inden for en industriel kategori. Den midterste grønne kolonne viser den type industrielle produktion eller aktivitet som bevirker emission. Højre side i regnskabet viser udledningen af forskellige drivhusgasser i ton og drivhusgasserne omregnet til ton CO₂-ækvivalenter.

En ændret mængde i venstre side af regnskabet foranlediger ændringer i højre side af regnskabet. Dermed kan kommuner beregne effekten af ændret eller nedlagt produktion.

Kommunespecifikke data i regnskabet venstre side

Oplysninger vedrørende de anvendte mængder mineralske råstoffer, kemiske stoffer, metallurgiske råmaterialer, osv. indhentes i det nationale klimaregnskab fra Danmarks statistik og virksomhedernes rapporter til EU's kvotehandelssystem (EU ETS).

En del af forbruget under industrielle processer og produktanvendelse kan opgøres på punktkilder. Når et forbrug kan opgøres på punktkilder, indhenter det kommunale klimaregnskab emissionsdata fra virksomhedernes indrapportering til EU-ETS. Konkret modtager det kommunale klimaregnskab data fra Energistyrelsen, som registrerer indberetninger og videregiver disse til EU-ETS.

Data, for den del af den industrielle produktion og forbrug, som ikke kan opgøres på punktkilder, henter det kommunale regnskab direkte fra det nationale klimaregnskabs CRF-tabeller 2(I) og 2(II). Data er typisk på Tier II niveau.

Emission fra punktkilder tilskrives den kommune, hvor virksomhedens cvr. nr. eller p nummer hører hjemme. Virksomheder har P-numre for hver fysisk beliggenhed, der benyttes til aktiviteter, der vedrører virksomheden – og som i dette tilfælde indebærer emission af drivhusgasser⁴⁷.

Hvis en given aktivitet er opgjort pba. af punktkilder- og der ikke er punktkilder for emission fra en given aktivitet i en kommune, er den relevante celle i venstre side af regnskabet tom. Data for punktkilder er på Tier III niveau, da de er baseret på virksomhedsspecifik information.

Beregning af emissioner i regnskabet højre side

Det kommunale regnskab inkluderer beregninger for emission af CO₂, CH₄, N₂O samt for forskellige typer hydroflourcarboner (HFC), forskellige typer perflourcarboner, (PFC) og svovlhexaflourider SF₆. De tre sidstnævnte gasser betegnes samlet som F-gasser.⁴⁸

Det nationale klimaregnskab indhenter information om forbruget af F-gasser fra importører, agenturer, grossister og forsyningsvirksomheder, genanvendelsesvirksomheder og Danmarks

⁴⁷ I tilfælde hvor virksomhedens udledning af drivhusgasser ikke kan henføres til én fysisk beliggenhed i én kommune men kun til Virksomhedens CVR- nr. fordeles drivhusgasudledningen på de kommuner hvor virksomheden har p nummer.

⁴⁸ Det nationale klimaregnskab inkluderer en række øvrige luftforurenende stoffer og tungmetaller. En oversigt kan findes i i tabel 0.3 og 0.4 i Hjelgaard, K.H. & Nielsen, O.-K. 2018. Danish emission inventory for industrial processes. Results of inventories up to 2016. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, 192 pp. Scientific Report No. 292 <http://dce2.au.dk/pub/SR292.pdf>. Disse luftforurenende stoffer er ikke inkluderet i det kommunale klimaregnskab.

statistik. Det kommunale klimaregnskab tager informationen direkte fra det nationale klimaregnskabs CRF-tabeller, hvor F-gasserne udelukkende er opgjort som CO₂-ækvivalenter.

Bilag

Der er ét bilag knyttet til regnskabet for Industrielle processer og industriel produktanvendelse. Bilaget rummer alle 7 industrielle kategorier, hvor der opgøres emission af drivhusgas.

6.1.1 Bilag 15: Emission fra forskellige typer af industriprocesser og industriel produktanvendelse (CRF tabel 2(I)A-H og tabel 2(II))

I bilagsafsnittene nedenfor er givet en meget kortfattet beskrivelse af beregningen af de enkelte regnskabsposter. Detaljeret metodisk dokumentation kan findes i Hjelgaard, K.H. et al., (2018) .

Mineralsk industri, cementproduktion

Cementproduktion udleder CO₂ i forbindelse med kalcinering . Der er én punktkilde i Danmark, nemlig cementfabrikken, Aalborg Portland

Det kommunale klimaregnskab får oplysning om emission fra EU-ETS systemet hvortil Aalborg Portland selv indberetter. Emissionen er beregnet ud fra mængden af råmaterialer (kalksten, magnesium karbonat, sand, flyveaske, mv.), procesteknologi og producerede mængder klinker.

Emissionsdata er på Tier niveau III.

Mineralsk industri- kalkproduktion

Kalkproduktion udleder CO₂ via oxidereing af karbonater når kalkstenen varmes op. Der er kun få punktkilder i Danmark.

Det kommunale klimaregnskab får oplysning om emission fra kalkværkers indrapportering til EU-ETS. Datakvaliteten er på Tier III niveau.

Mineralsk industri - produktion af glas og glasuld

I Danmark produceres containerglas, industriel kunstglas (Holmegaard) og glasuld. Glasproduktion udleder CO₂ i forbindelse med opvarmning af råmaterialerne, som er soda aske, dolomiterkalk, kalksten og genanvendt glas.

Det kommunale klimaregnskab indhenter information om CO₂ emission fra virksomhederne indberetning til EU-ETS. Data er på Tier III niveau.

Mineralsk industri - Keramisk produktion

Produktion af mursten, fliser og udvidede lerprodukter som f.eks. kattegrus udleder CO₂. CO₂ emissionen er forbundet med kulstofindholdet i leret. Punktkilderne er teglværker spredt flere steder i landet. Dertil kommer molerproducenterne på Fur og Mors – og en producent af udvidede lerprodukter i Favrskov.

Det kommunale klimaregnskab indhenter information om CO₂ emission fra virksomhederne indberetning til EU-ETS. Data er på Tier III niveau.

Mineralsk industri - Produktion med anden anvendelse af soda aske

Det er ukendt hvilke andre industrier der anvender sodaaske, ud over glasproduktion. Emission fra anden anvendelse af sodaaske er derfor baseret på information om import og eksport af råmaterialet fratrukket forbruget til glasproduktion.

Emission fra anden anvendelse af sodaaske fordeles pr indbygger i Danmark. Information om mængde og emissionsfaktorer hentes fra CRF tabel 2(I)

Mineralsk industri – Våd røggasrensning

Våd røggasrensning finder sted på visse kraftvarmeanlæg og affaldsforbrændingsanlæg i Danmark. Der udledes CO₂ emission som følge af afsvoivning af røggassen, hvor der anvendes kalksten.

Det kommunale klimaregnskab får oplysning om emission fra våd røggasrensning via virksomhedernes rapportering til EU-ETS. Datakvaliteten er på Tier III niveau.

Mineralsk industri – Produktion af stenuld

Der er én producent af stenuld i Danmark, nemlig Rockwool. Rockwool producerer på tre lokationer i Danmark. Der udledes CO₂ som følge af brug af bl.a. kalk, bindemiddel.

Information om mængder indberettes af Rockwool til EU-ETS. Det kommunale klimaregnskab henter data fra denne indberetning. Data er på Tier III niveau.

Kemisk industri – Produktion af katalysatorer og kunstgødning

Der er én producent af katalysatorer og kunstgødning (potassium nitrat) i Danmark, nemlig Haldor Topsøe A/S. Der udledes CO₂ fra råmaterialer i produktionen, som indeholder carbonater.

Metalindustri – produktion af genanvendt bly

Der er én producent i Danmark som producer genanvendt bly fra metalskrot, nemlig Hals metal. Ombearbejning af bly finder derudover sted hos en mængde håndværkere spredt over hele landet.

Det nationale klimaregnskab estimerer mængden af genanvendt bly og anvender FN's standard-emissionsfaktor. Det kommunale klimaregnskab benytter oplysninger fra CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/Danmark. Data er på Tier I niveau.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – brug af smøremiddel

Der sker en udledning af CO₂ som følge af oxidering ved brug af smøremidler.

Smøremidler, som forbrændes i maskiner eller forbrugt smøremiddel som efterfølgende forbrændes som led i affaldsbehandling rapporteres i henholdsvis energisektoren og affaldssektoren

Det nationale klimaregnskab indhenter information om forbrug af smøremiddel fra Energistyrelsen og anvender en FN standard emissions faktor på Tier I niveau.

Det kommunale klimaregnskab benytter oplysning fra CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – Brug af paraffinvoks

Paraffinvoks benyttes i vokslys og ved afbrænding af lys udledes CO₂, CH₄ og N₂O.

Paraffinvoks indgår derudover i produkter som bølgepap, coated papir, lim, fødevarerproduktion, emballager mv. men emission fra afbrænding af denne type affald indgår ikke i det nationale klimaregnskab.

Det nationale klimaregnskab henter oplysninger om forbrug fra Danmarks statistik, import og eksport. Der anvendes en emissionsfaktor på Tier II niveau.

Det kommunale klimaregnskab henter oplysninger fra CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – Brug af opløsningsmiddel

Der bla. anvendes opløsningsmidler i maling, samt i forbindelse med affedtning og tørrensning og i kemisk produktfremstilling

Brug af opløsningsmidler bevirker udslip af CO₂ ved oxidering.

Det nationale klimaregnskab estimerer mængden af ren opløsningsmiddel, som bliver forbrugt, og estimerer tilknyttede emissionsfaktorer efter FN's retningslinjer. Nærmere beskrivelse af emissionsfaktorer findes i Annex 3C-29 (DCE 2019).

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – Asfaltering af vej

Asfalt indeholder forskellige type og mængder af opløsningsmiddel. Asfaltering af vej bevirker et indirekte udslip af CO₂ som følge af blandt andet CH₄ og CO emissioner, som beregnes i det nationale klimaregnskab.

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) A-H og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – Produktion af tagpap

Som et led i produktion af tagpap forekommer en polymerisering af asfalten så den bliver vejrbestandig. Processen bevirker et indirekte udslip af CO₂ og beregnes i det nationale klimaregnskab.

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) A-H og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Ikke-energi relateret brug af brændstof og opløsningsmidler – Urea anvendt i katalysatorer

Der udledes CO₂ fra ureabaserede tilsætningsstoffer i katalysatorer for tunge køretøjer i forbindelse med at katalysatorerne nedbringer partikelforurening med NO_x-gasser.

I det nationale regnskab er forbruget af urea estimeret ud fra vejtransporten og emissionen beregnet med en standardemissionsfaktor

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) A-H og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Elektronikindustri – optiske fibre og køling ved ekstremt lave temperaturer

Der udledes F-gasser (HFC og PFC) som en led i beskyttelse (ætsning) og som del af rensningen i produktionsprocessen af optiske fibre. Derudover udledes HFC og PFC ved brug af kølemiddel ved ekstremt lave temperaturer på over minus 60 graders Celcius. (f.eks. i laboratorier).

Det nationale klimaregnskab indhenter information om brugen af F-gasser til optiske fibre fra importørernes årlig salgsrapporter. Emissionsfaktoren anslås at være 100 %

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(II) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Produkter til erstatning for ozonfættende produkter – Køling og airconditioning

Der udledes F-gasser (HFC og PFC) fra kommercielle frydere, husholdningsfrydere, industriel køling og køling under transport samt fra mobil og stationære airconditioning anlæg og fra varme-pumper.

Det nationale klimaregnskab estimerer mængden af HFC og PFC ud fra den mængde gas der fyldes i nye produkter, den mængde som er i brug og den mængde som er tilbage ved endt brug. Emissionfaktorerne varierer efter produkttype.

Det nationale klimaregnskab estimerer mængden af F-gasser i hht. retningslinjer fra FN ud fra import og eksport af produkter som indeholder HFC og PFC samt ud fra produkternes levetider.

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(II) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Produkter til erstatning for ozonfættende produkter –Skumblæsemidler

Der udledes F-gasser (HFC og PFC) fra produktion af hård skum, som bruges i f.eks. frydere og blødt skum som bruges i f.eks. løbesko. Ved endt levetid forbrændes produkterne uden udledning af F-gasser til følge.

Det nationale klimaregnskab estimerer det nationale forbrug på Tier II niveau og anvender FN's standardemissionsfaktorer.

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(II) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Produkter til erstatning for ozonfættende produkter –Aerosoler

Aerosoler indeholder F-gasser som indgår som drivmiddel i spraydåser og inhalatorer til medicinsk brug.

Det nationale klimaregnskab indhenter information om mængder fra producenter og den medicinske handelsstatistik. Emissionsfaktorerne tager højde for produkternes levetid og gassernes halveringstid.

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(II) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Anden produktfremstilling og anvendelse - Lattergas fra medicinske applikationer

Der anvendes N₂O lattergas til medicinsk brug (anæstesi) på hospitaler, dyrlæger og hos tandlæger samt i mindre grad i laboratorier.

Det nationale klimaregnskab indhenter oplysninger om mængder fra distributører og via kommunikation med den eneste producent i Danmark. Lattergas til medicinsk brug emitterer 100%

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Anden produktfremstilling og anvendelse - Drivmiddel til tryk og aerosolprodukter

Der anvendes lattergas som drivmiddel i fødemiddelindustrien til dåseflødeskum.

Det nationale klimaregnskab estimerer mængden ud fra salget og emissionsfaktoren er 100%

Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

Anden produktfremstilling og anvendelse – Fyrværkeri, tobak og cigaretter

Der udledes metan, lattergas og kuldioxid af fyrværkeri, trækul og cigaretter. CO₂udlippet medregnes dog kun fra fyrværkeri, da der med trækul og cigaretter er tale om biogen forbrænding. Information om import eksport og produktion indhentes fra Danmarks statistik og der anvendes emissionsfaktorer på tier II niveau.

Det kommunale regnskab Det kommunale klimaregnskab finder oplysning om mængder og emission i CRF tabel 2(I) og fordeler emission pr. indbygger i kommunen/ Danmark.

7 Grafisk illustration på basis af delregnskaber

Dette klimaregnskab beregner drivhusgasudslip fra klimasektorerne 1) landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse, 2) affald og spildevand samt 3) industrielle produkter og produktanvendelse på kommuneniveau for året 2018.

I tilknytning til regnskabet leveres nogle få eksempler på diagrammer, der kan genereres på baggrund af data. Brugeren (kommunal planlægger mfl.) opfordres til selv at generere andre diagrammer efter behov. Samtidig forventer PlanEnergi gradvis at udbygge antallet af grafer på baggrund af kommuner og regioners praktiske behov og efterspørgsel.

Blandt de viste eksempler indgår et diagram for emission for alle FN's 5 klimasektorer. Da dette regnskab ikke inkluderer beregning af energi- og transportsektoren, er data lånt fra det kommunale Energiregnskab, 2018 (PlanEnergi).

Tilsvarende er vist et digram med totaludledningen i 1990 og 2018, samt 70% reduktionsmål i 2030 ud fra totaludledningen i 1990. Udledningen i 1990 for energi og transportsektoren er lånt fra det kommunale Energiregnskab (1990), som er udarbejdet på basis af indhentede historiske data på kommuneniveau. For de øvrige sektorer 1) landbrug, skovbrug og anden arealanvendelse, 2) affald og spildevand, og 3) industrielle produkter og produktanvendelse er der foretaget et groft estimat baseret på den %vise afvigelse mellem 1990 og 2018 i Danmark som helhed. Grundet estimatets grovhed opfordres alle kommuner til at forholde sig kritisk til nedenstående %-satser ud fra deres lokalkendskab.

Ifølge de nationale klimaregnskaber er

- Udledningen i sektorregnskabet for planteavl reduceret med 31% siden 1990
- Udledningen i sektorregnskabet for dyrehold reduceret med 2% siden 1990
- Udledningen i sektorregnskabet for arealanvendelse øget med 2% siden 1990
- udledningen i sektorregnskabet for affald og spildevand reduceret med 35% siden 1990
- udledningen i sektorregnskabet for industrielle processer og produktanvendelse reduceret med 9% siden 1990

I henhold til det nationale klimaregnskab skyldes reduktionen i udledning fra planteavl fortrinsvis en betydelig reduktion gødningstilførsel på nationalt niveau. Reduktionen er gennemført som led i national regulering, og kan derfor betragtes om ligeligt fordelt for al planteavl på tværs af kommunegrænser.

Den lille reduktionen i udledning fra dyrehold skyldes fortrinsvis reduktion i antallet af kvæg, hvilket formodes at være sket nogenlunde ligeligt i forhold til kvægbedrifter.

Den lille stigning i udledning fra arealanvendelse er i det nationale klimaregnskab forklaret med at kulstofbindingen i danske skove mindskes fordi mange skove er så gamle at de begynder at blive fornyet med yngre træer.

Reduktionen i affald og spildevand er fortrinsvis sket som følge af et nationalt forbud mod deponi.

Reduktion i udledningen af industrielle processer er fortrinsvis sket som følge af at der ikke længere produceres saltpetersyre i Danmark og som følge af formindsket udledning fra Aalborg Portlands og generelt mindre udledning fra andre punktkilder inden for mineralsk industri. Den hér anvendte reduktionsfaktor bør derfor undergå en kritisk lokal vurdering.

8 Datakvalitet

Set i international sammenhæng er det nationale og det kommunale klimaregnskab af høj kvalitet, simpelthen fordi vi i Danmark registrerer, systematiserer og tilgængeliggør meget information.

Der bør i en vurdering af klimaregnskabet nationale og kommunale kvalitet skelnes mellem kvaliteten af indgangsdata og kvaliteten af emissions- og lagerfaktorer.

Vedrørende indgangsdata gælder for de fleste data, at de oprindeligt er opgjort på CVR/CPR niveau, pr. ha, eller rasterdata med højere opløsning, via virksomhedernes egne indrapporteringer, mv. For disse data er kvaliteten i det kommunale klimaregnskab den samme som i det nationale regnskab.

Imidlertid gælder for visse indgangsdata, at de oprindeligt er opgjort som nationale salgstal eller nationale estimer over produktion og forbrug. Disse data kan kun opløses på kommunalt niveau ved at anvende fordelingsnøgler baseret på indbyggertal. Der hvor der er anvendt fordelingsnøgler er kvaliteten i det kommunale klimaregnskab automatisk nedgraderet i forhold til kvaliteten i det nationale regnskab.

Kvaliteten af emissionsfaktorerne i det kommunale klimaregnskab afspejler kvaliteten af faktorerne i det nationale regnskab med én væsentlig undtagelse, nemlig emissions og kulstoflager for skov. Her er kvaliteten i det kommunale klimaregnskab nedgraderet fra høj til middel. Det skyldes, at de nationale faktorer er baseret på en dansk gennemsnitsskov, som ikke kan findes på kommunalt niveau.

Nedenstående skema viser en overordnet vurdering af datakvalitet. Vurderingen er foretaget ud fra det nationale regnskabs kvantitative data-usikkerhedsanalyser og ovenstående betragtninger.

Bilag	Regnskab	Gas	Indgangsdata - kvalitet nationalt	Indgangsdata - kvalitet kommunalt	Emissionsfaktorer - kvalitet
	Husdyrbrug				
1	Metan fra husdyrenes fordøjelse	CH ₄	Høj	Høj	Høj
2	Metan fra staldsystemer	CH ₄	Høj	Høj	Høj
2a	Biogasbehandling	CH ₄	Høj	Høj	Middel
3	Lattergas fra staldsystemer	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
3a	Ammoniakreducerende teknologi	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
	Planteavl				
4	Gødningstildeling	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
4	Lattergas fra græssende dyr	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
4	Afgrøderester	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
4	Mineralisering	N ₂ O	Middel	Middel	Middel
4	Dyrkning af organisk jord	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
4	Fordampning	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
4	Udvaskning	N ₂ O	Høj	Høj	Middel
5	Kalkning	CO ₂	Høj	Middel	Middel
5	Andre kulstofholdige gødningsstoffer	CO ₂	Høj	Middel	Middel
5a	Efterafgrøder	CO ₂	Høj	Høj	Middel
	Arealanvendelse				
6	Skov	CO ₂	Høj	Høj	Høj/middel ¹
6	Areal som konverteres til skov	CO ₂	Høj	Høj	Høj/middel ¹
7	andre arealer som forbliver samme type areal	CO ₂	Høj	Høj	Høj/middel ¹
7	Skov som konverteres til andre arealer	CO ₂	Høj	Høj	Høj/middel ¹
7	Andre arealer som konverteres til skov	CO ₂	Høj	Høj	Høj/middel ¹
8	landbrug, græs og skov på kulstofrig jord	CO ₂	Høj	Høj	Høj
8	Drænet skov, landbrugsjord og græsarealer	N ₂ O/CH ₄	Høj	Høj	Høj
8	Genoversvømmede arealer		Høj	Høj	Høj
8	Tørvegravning	CH ₄ /N ₂ O	Høj	Høj	Middel
9	Mineralisering i jord	N ₂ O	Høj	Høj	Høj
9	Mineralisering i jord	N ₂ O	Høj	Høj	Høj
10	Afbrænding af biomasse	CH ₄ /N ₂ O	Middel	Middel	Høj
	Affald og spildevand				
12	Bortskaffelse af fast affald	CH ₄	Høj	Middel	Lav
12	Biologisk behandling - kompostering	CH ₄	Høj	Middel	Middel
12	Biologisk behandling- biogasanlæg	CH ₄	Høj	Middel	Høj
12	Affaldsforbrænding dyr, mennesker	CH ₄ /N ₂ O	Høj	Middel	Lav
13	Spildevand	CH ₄ /N ₂ O	Middel	Lav	Høj
14	Tilfældige brande	CO ₂ /CH ₄	Høj	Middel	Lav
	Industrielle processer og produktanvendelse				
15	Mineralsk Industri	CO ₂	Høj	Middel	Høj
15	Kemisk industri	CO ₂	Høj	Middel	Høj
15	Metalindustri	CO ₂	Høj	Middel	Høj
15	Ikke energirelaterede rprodukter fra brændstofforbrug og brug af opløsningsmidler	CO ₂ /CH ₄ /N ₂ O	Høj	Middel	Høj
15	Brug af produkter som erstatter ozon forrengende produkter	N ₂ O	Høj	Middel	Høj
15	Andet	CO ₂ /CH ₄ /N ₂ O	Høj	Middel	Høj

Figur 7: PlanEnergis vurdering af datakvalitet i det kommunale regnskab sammelignet med det nationale regnskab

Det skal bemærkes, at vurderingen, idet den er baseret på kvantitative usikkerheder, ikke er bedre end den til enhver tid gældende bedste viden på området.

9 Forslag til forbedringer af kommunalt klimaregnskab

En række kriterier kan gøre sig gældende i forhold til, hvilke forbedringer af det kommunale regnskab, der bør prioriteres, nemlig:

- De mest drivhusgasbelastende eller – reducerende aktiviteter
- De aktiviteter, hvor data kan forbedres uden yderligere forskning eller registrering
- De aktiviteter, kommunen har mulighed for at påvirke direkte eller indirekte
- De faktorer, som kan forbedre synligheden af tiltag på kommunalt niveau
- De aktiviteter, som kan bidrage positivt til andet end nedbringning af drivhusgasudledning (f.eks. biodiversitet, selvforsyning, arbejdspladser, mv.)
- De aktiviteter, hvor datakvaliteten (jf. oversigten ovenfor) er lav eller medium

Disse kriterier kan kombineres på forskellig vis og med forskelligt resultat. Nedenfor gives nogle forslag til kommende forbedringer af det kommunale klimaregnskab, hvor kriterierne er inkluderet.

9.1.1 *Mulige forbedringer som ikke kræver yderligere forskning og eller registrering*

Kulstofopbygning eller tab ved forskellige typer arealanvendelse er aktuelt beregnet med en række implicitte emissionsfaktorer, som fremgår af det nationale klimaregnskabs CRF tabeller. Indsigt i de faktorer, som indgår i hver af de implicitte emissionsfaktorer bør prioriteres højest, fordi indsigten vil

- kunne flytte datakvaliteten i det kommunale regnskab vedrørende skov fra middel til høj.
- betyde, at kulstoflagereffekten af hegn, småbiotoper og trækulturner på landbrugsjord kan belyses.
- betyde, at effekten af juletræer på landbrugsjord kan belyses separat. Aktuelt regnes kulstofopbygning i juletræer som skov, mens lattergasemission fra gødsning af juletræer tilregnes planteavl
- belyse, hvorfor konvertering af et areal fra vedvarende græs til landbrugsareal med nuværende beregningsmetode kan medføre en kulstofopbygning i jorden

På grund af de nationale emissionsfaktorer har genoversvømmelse af kulstofrige jorde med et relativt lille kulstofindhold større effekt på reduktion af drivhusgasser end genoversvømmelse af kulstofrige jorde med et højt kulstofindhold. Det er muligt, at faktorer her bør justeres.

Der beregnes aktuelt ikke kulstofoptag ved etablering eller genetablering af fuldt vandække (søer, åer) i det nationale og kommunale klimaregnskab. Der forefindes muligvis data, som kan inkluderes i det kommunale klimaregnskab.

I løbet af 2020 publiceres en rapport, som belyser metanreduktionseffekten ved hurtig udslusning og køling af svinegylle i svinestald. Disse data kan inkluderes i det kommunale klimaregnskab ved næste opdatering.

9.1.2 Mulige forbedringer som kræver yderligere forskning og eller registrering

Kulstofopbygningen i skov er afhængig af skovens træarter og alder, og er derfor variabel på tværs af kommuner og landsdele. Et forskningsprojekt, som identificerer forskellige typer skov i høj opløsning (kvadratmetergrid) vil højne kvaliteten af indgangsdata på kommunalt niveau.

Det nationale klimaregnskab opgør kulstoflager og emission i høstet træ på baggrund af fortrolige spørgeskemaundersøgelser. Indblik i høst og produktion af semiforarbejdet træ på kommunalt niveau vil højne datakvaliteten i det kommunale regnskab. Samtidig vil det være dermed blive muligt at effekten af at bygge i træ og vurdere mængden af resttræ, som kan benyttes til bæredygtig energiproduktion.

Kulstofopbygningen i landbrugsjorden som følge af forskellige afgrødetyper, har stor interesse i forhold til afgrødevalg i dansk landbrug, når landbruget samtidig har forpligtiget sig til en 0-emission i 2050. Tilsvarende har det stor interesse for landbruget at undersøge kulstoflagerpotentiale, udbytte og miljøeffekt af lagret biokul.

Der patenteres og forskes aktuelt i lokalt producerede fodermidler, som kan reducere metanudledning fra husdyrenes vomgasser. For at kunne belyse en effekt på kommunalt niveau vil det - ud over de relevante emissionsfaktorer – være nødvendigt med nye indgangsdata for foder-sammensætning registreret på bedriftsniveau eller typificeret.

Lokal produktion af proteinfoder baseret på græs vil potentielt kunne yde et markant bidrag til at reducere drivhusgasemissioner som er indlejret i handel (scope 3), men også til at reducere emissionen fra dansk planteavl. For at kunne belyse dette er der behov for emissionsfaktorer for lattergas og kulstofopbygning, som kan skelne mellem (protein)græs og kornafgrøde

Der beregnes aktuelt metanreduktion fra svinegylle og kvæggylle, som benyttes til biogas. Det kan være relevant at inkludere flere gødningstyper, f.eks. dybstrøelse i beregningen.

Økologisk drift har betydning for dyrevelfærd og biodiversitet. Der er påbegyndt et forskningsarbejde, som kan differentiere klimaeffekten af økologisk versus konventionel drift. Det kommunale regnskab har data for økologisk og konventionelt drevne landbrug, men en beregning af differentieret emission involverer en lang række nye emissionsfaktorer tabelbaserede oplysninger, som skal dokumenteres af forskere.

Conservation agriculture har effekt på jordens frugtbarhed og biodiversitet, men drivhuseffekten er ikke nødvendigvis høj. For at kunne vurdere effekten er det nødvendigt med registrering af de ha, som dyrkes efter metoden, men også med en række nye emissionsfaktorer, herunder f.eks. effekten af efterafgrøder afhængigt af jordbundstype.

Ved at kombinere flere typer registre og ved at udnytte det kommunale klimaregnskabs produktionsdata er det muligt at skabe et unikt integreret regnskab og planlægningsværktøj, som måler både produktion og forbrug på kommunalt niveau. Jo bedre og mere differentierede produktionsdata det kommunale klimaregnskab leverer, desto bedre vil det samlede redskab blive.

En omstilling til cirkulær bioøkonomi kan have stor effekt på produktion og forbrug af drivhusgasser, men også på graden af selvforsyning, arbejdspladser og eksport. Et fremtidigt værktøj til beregning af drivhuseffekten af cirkulært bioøkonomiske tiltag på kommunalt niveau kræver nye modulariseringer af aktivitetsdata og tilknyttede emissionsfaktorer, men også at nye aktiviteter inkluderes i regnskabet.

Kommunerne har mulighed for at spille en betydelig rolle i omstilling til cirkulær bioøkonomi, f.eks. som drivkraft for industriellet symbioseparker, hvor produktion af biogas og lokal produktion af foderprotein spiller sammen med produktion af bæredygtige transportbrændstoffer i selve symbioseparken samt en mindre drivhusgasbelastning fra husdyrproduktion og planteavl. Én måde at påbegynde belysningen af cirkulær bioøkonomi er, at udvælge en række konkrete cases som model for hvilke aktiviteter og faktorer der fremadrettet kan inkluderes i det kommunale klimaregnskab.

10 Litteratur

Adhikari, K; Kheir, RB; Greve, MB; Bocher, PK ; Malone, BP; Minasny, B; McBratney, AM, Greve, M; (2013): "High-Resolution 3-D Mapping of Soil Texture in Denmark". I Soil Science of America Journal Vol 77, issue 3. Pp 860-876

CRF (2019). Tabeller i Common Reporting Format i tilknytning til Denmark's National Inventory report. Tabellerne kan downloades fra <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/reporting-and-review-under-the-convention/greenhouse-gas-inventories-annex-i-parties/national-inventory-submissions-2019>

Danmarks statistik, Statistikbanken <https://www.statistikbanken.dk/BYGB34>
Tabellerne "BYGB34" og "HST 77"

DCE (2019) "Supporting Documentatio for greenhouse gases as relevant for the National Inventory Report. <https://envs.au.dk/en/research-areas/air-pollution-emissions-and-effects/air-emissions/greenhouse-gases/supporting-documentation/>

FAO's statistik, "Forestry Production and Trade" <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FO>.

Hjelgaard, K.H. og Nielsen, O.-K. (2018): Danish emission inventory for industrial processes. Results of inventories up to 2016. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, 192 pp. Scientific Report No. 292 <https://dce2.au.dk/pub/SR292.pdf>

IPCC (2019) : "2019 Refinement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories" <https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2019rf/index.html>

IPCC (2013): 2013 Supplement to the 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Wetlands <https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/wetlands/index.html>

IPCC (2006): "Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories", vol. 1.5 <https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/>

Johannsen, V. K., Nord-Larsen, T., Vesterdal, L., & Bentsen, N. S., (2019): "Kulstofbinding ved skovrejsning": Sagsnotat, 26 s.

Johannsen, V. K., Bentsen, N. S., Nord-Larsen, T., Vesterdal, L., & Schmidt, I. K., (2019): "Klimaeffekter af urørt skov og anden biodiversitetsskov". Sagsnotat, 18 s.

Johannsen, V.K.; Nord-Larsen, T.; Bentsen, N.S.; Vesterdal, L. (2019): "Danish National Forest Accounting Plan 2021-2030". Institut for Geovidenskab og Naturressourcer, Københavns Universitet. IGN rapport.

Klimarådet, (2016): "Klimarådets værktøj til beregning af drivhusgasudledningen fra landbrugsbedrifter -Dokumentationsnotat, Regnskab".

Landbrugsstyrelsens: "Leverandørregister for gødningsleverancer" (<https://lbst.dk/tilskud-selvbetjening/indberet/leverandoerregister-for-goedningsleverancer/>)

Levin, G.; Blemmer, M.K; Gyldenkærne, S; Johannsen, V.K.; Caspersen, O:H; Petersen, H.S.; Karlsson, P.N; Becker, T.; Bruun, H.G.; Fuglsang, M.; Münier, B. Bastrup-Birk, A.; Nord-Larsen, T. (2014) " Estimating Land use-/land cover changes in Denmark 1990-2012. DCE teknisk rapport. No 38 <https://dce2.au.dk/pub/TR38.pdf>

Lund, P. (ed.) (2018) : Normtal for husdyrgødning <http://anis.au.dk/normtal/>

Nielsen, O-K., Plejdrup, M.S., Winther, M., Mikkelsen, M.H., Nielsen, M., Gyldenkærne, S., Fauser, P., Albrektsen, R., Hjelgaard, K.H., Bruun, H.G. & Thomsen, M. 2020. "Annual Danish Informative Inventory Report to UNECE. Emission inventories from the base year of the protocols to year 2018." Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, 559 pp. Scientific Report No. 369 <http://dce2.au.dk/pub/SR369.pdf>

Mikkelsen, M.H; Albrektsen, R; Gyldenkærne, S. (2016): " "Biogasproduktionens konsekvenser for drivhusgasudledning i Landbruget" (DCE videnskabelig rapport nr. 197, 2016).

Møller, A.B. ; Børgesen, C. D.; Bach, E.O.; Iversen, B.V.; Moeslund, B. (2018) "Kortlægning af drænedede arealer i Danmark". Aarhus Universitet DCA Rapport nr. 135. November 2018 (Rapporten kan hentes gratis på www.dca.au.dk)

Naturstyrelsen 2016: Pleje af heder og indlandsklitter i Danmark https://naturstyrelsen.dk/media/208587/nst_kronjylland_lifehede_haandbog_dansk_low.pdf

NIR (2019): Denmark's National Inventory Report 2019. Emission Inventories 1990-2017 - Submitted under the United Nations Framework Convention on Climate Change and the Kyoto Protocol. Scientific Report no. 318 from DCE – Danish Centre for Environment and Energy Aarhus University AU. <https://unfccc.int/process-and-meetings/transparency-and-reporting/reporting-and-review-under-the-convention/greenhouse-gas-inventories-annex-i-parties/national-inventory-submissions-2019>

Olesen, J. E.; Jørgensen, U.; Hermansen, J. E.; Petersen, S. O.; Eriksen, J.; Sjøgaard, K.; Vinther, F. P.; Elsgaard, L.; Lund, P.; Nørgaard, J. V.; Møller, H. B. (2013): "Effekter af tiltag til reduktion af landbrugets udledninger af drivhusgasser". DCA Rapport nr. 27. August 2013 (Rapporten kan hentes gratis på www.dca.au.dk)